

Italiano con piacere

Emilia Rutkowska

Poradnik metodyczny do programu nauczania języka włoskiego dla III etapu edukacyjnego liceum ogólnokształcącego i technikum (język I i język II)

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I	
Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym, uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym	5
ROZDZIAŁ II	
Nauczanie języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym	15
ROZDZIAŁ III	
Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego.	28
ROZDZIAŁ IV	
Treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich.....	37
4.1 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności przedmiotowych.....	42
4.2 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności ponadprzedmiotowych	42
4.3 Sposoby realizacji treści kształcenia z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb uczniów.....	43
4.4 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój kompetencji kluczowych i miękkich:.....	43
ROZDZIAŁ V	
Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia	45
ROZDZIAŁ VI	
Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej	51
BIBLIOGRAFIA	56

WSTĘP

Prezentowany poradnik przeznaczony jest dla uczniów liceum ogólnokształcącego i technikum. Został napisany w oparciu o program nauczania języka włoskiego *Italiano con piacere*. Skierowany jest zarówno do nauczycieli dopiero rozpoczynających pracę w zawodzie, jak i tych poszukujących innowacyjnych rozwiązań dydaktycznych.

Kładzie nacisk przede wszystkim na komunikację w języku włoskim oraz rozwój kompetencji zgodnych z założeniami pedagogiki *Gestalt*, a więc zarówno kluczowych, jak i miękkich – umożliwia zatem holistyczne podejście do kształcenia uczniów. Założenia filozoficzne poradnika odnoszą się do koncepcji konektywizmu, konstruktywizmu i neurodydaktyki.

Rozdział pierwszy zawiera wskazówki dotyczące planowania procesu dydaktycznego. W rozdziale drugim podejmowane są kwestie metod pracy z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb uczniów i wykorzystaniem technologii informatycznych. Rozdział trzeci opisuje sposób realizacji podstawy programowej, a także zasady komunikacji z uczniem i rodzicami. Zawiera też wskazówki na temat organizacji przestrzeni pracy oraz środków dydaktycznych. W rozdziale czwartym omówiono szczegółowo treści kształcenia i sposoby ich realizacji. Rozdział piąty porusza kwestie monitorowania i oceniania postępów ucznia – rodzaje testów i form sprawdzających z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Rozdział szósty zawiera wskazania dotyczące pracy z uczniami ze SPE. W rozdziale siódmym umieszczono przykładowe konspekty lekcji.

Niniejszy poradnik został stworzony na podstawie wytycznych określonych w następujących dokumentach:

- Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. 2018, poz. 467).
- Zalecenia Rady Unii Europejskiej w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz. Urz. UE 2018, poz.189/1).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2020, poz. 1280).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2020, poz. 373).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczególnych rozwiązań, w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty, w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID –19 (Dz. U. 2020, poz. 493).
- Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. 2020, poz.1309).

ROZDZIAŁ I

Planowanie pracy w procesie dydaktycznym i wychowawczym, uwzględniające cele i założenia podstawy programowej języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym

Jeżeli nie znasz portu,
do którego płyniesz, i wiatry
nie będą ci sprzyjać.

Seneka

Niniejszy poradnik metodyczny odnosi się do programu języka włoskiego *Italiano con piacere* dla uczniów liceum ogólnokształcącego oraz technikum. Kształcenie na trzecim etapie edukacyjnym dotyczy czterech wariantów wynikających z podstawy programowej i jest skierowane do uczniów:

- kontynuujących rozpoczętą w szkole podstawowej naukę języka włoskiego jako pierwszego języka obcego – kształcenie odbywa się w zakresie podstawowym (wariant III.1.P),
- kontynuujących rozpoczętą w szkole podstawowej naukę języka włoskiego jako pierwszego języka obcego – kształcenie odbywa się w zakresie rozszerzonym (wariant III.1.R),
- podejmujących naukę języka włoskiego jako drugiego języka obcego w klasie I liceum ogólnokształcącego lub technikum (wariant III.2.0),
- kontynuujących rozpoczętą w szkole podstawowej naukę języka włoskiego jako drugiego języka obcego (wariant III.2).

Wizerunek przyszłego absolwenta

Zanim nauczyciel rozpocznie pracę, powinien określić, jaki wpływ na przyszłe umiejętności i postrzeganie świata przez ucznia będzie mieć edukacja w liceum lub technikum, dlatego pierwszym krokiem jest decyzja, z którym wariantem podstawy programowej będzie pracować w danej klasie. Informacja ta ma kluczowe znaczenie dla właściwego sformułowania celów nauczania. Przykładowo nauczyciel przygotowujący uczniów do matury z języka włoskiego na poziomie rozszerzonym będzie mieć inne cele niż zaczynający nauczanie języka od podstaw. Na marginesie należy dodać, że uczeń ma prawo zdawać egzamin maturalny z angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego i włoskiego, niezależnie od tego, czy języki te były nauczane w szkole.

Każdy uczeń zdający maturę ma obowiązek przystąpienia do egzaminu z języka obcego na poziomie podstawowym. Może również wybrać język obcy jako przedmiot dodatkowy, ale wówczas powinien zdawać egzamin na poziomie rozszerzonym lub dwujęzycznym.

Od uczniów, którzy ukończyli naukę języka włoskiego według wariantu III.1.P, oczekuje się osiągnięcia poziomu biegłości języka na poziomie B1+ (B2 w zakresie rozumienia wypowiedzi), co umożliwi im zdawanie matury na poziomie podstawowym.

Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.1.R, oczekuje się osiągnięcia poziomu biegłości na poziomie B2+ (C1 w zakresie rozumienia wypowiedzi), co umożliwi im zdawanie matury na poziomie rozszerzonym.

Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.2, oczekuje się osiągnięcia poziomu biegłości na poziomie A2+.

Od uczniów, którzy ukończą naukę języka włoskiego według wariantu III.2.0, oczekuje się osiągnięcia poziomu biegłości na poziomie A2.

Wszystkie wyżej wymienione poziomy biegłości językowej odnoszą się do klasyfikacji przyjętych przez Europejski System Opisu Kształcenia Językowego.

Nauczyciel pracujący w klasie według wariantu III.2.0 lub III.2 powinien mieć świadomość tego, że uczniowie mają prawo zdawać maturę z wykładanego przez niego przedmiotu. Nie należy więc z góry przekreślać możliwości podjęcia przez nich takiej decyzji, mimo że spodziewany poziom ich znajomości języka po ukończeniu trzeciego etapu edukacji będzie niższy od wymagań egzaminacyjnych przewidzianych dla matury podstawowej. W takiej sytuacji zadaniem nauczyciela jest wsparcie uczniów w możliwie najbardziej efektywny sposób. Może zaproponować im dodatkowe ćwiczenia lub udostępnić materiał uzupełniający, przeznaczony do samodzielnego opracowania i późniejszego wspólnego omówienia. Uczniowie decydujący się na zdawanie egzaminu maturalnego, mogą też w czasie lekcji otrzymywać ćwiczenia poszerzające zasób słownictwa lub układać zdania z wykorzystaniem trudniejszych struktur gramatycznych. Powinni być także zachęceni przez nauczyciela do formułowania bardziej skomplikowanych gramatycznie i rozbudowanych leksykalnie wypowiedzi, tym samym dzieląc się wiedzą z resztą klasy.

Niebagatelną rolę odgrywa też czas decyzji uczniów o przystąpieniu do egzaminu maturalnego z języka włoskiego – im wcześniej nauczyciel wie o ich zamiarach, tym lepiej. Niestety uczniowie często podejmują taką decyzję w ostatnim roku nauczania, co podyktowane jest obawą o poziom ich kompetencji w zakresie języka wiodącego i potrzebą szukania alternatywnych rozwiązań. Niezależnie od tego, kiedy nauczyciel dowie się o planach uczniów – dobrą praktyką jest zaproponowanie im uczestnictwa w dodatkowych zajęciach organizowanych przez szkołę. Może to być koło języka włoskiego, zajęcia wyrównawcze lub przygotowujące do konkursów i olimpiad.

Planowanie

Bardzo ważnym elementem planowania procesu dydaktycznego jest początkowe określenie, jaką wiedzą i umiejętnościami uczniowie już dysponują. Często praktyką jest przeprowadzanie testu diagnostycznego, dzięki któremu można określić ich poziom zaawansowania językowego. Często zdarza się, że uczniowie, rozpoczynając edukację w szkole średniej, nigdy wcześniej nie mieli kontaktu z językiem włoskim i – co za tym idzie – zaczynają naukę od początku. Wówczas warto przeprowadzić wśród nich ankietę lub pogadankę o tym, jakich języków uczyli się dotychczas. Dobrym pomysłem jest rozmowa lub ankietę na temat ich zainteresowań, doświadczeń i planów na przyszłość. W ten sposób nauczyciel lepiej pozna swoich uczniów oraz będzie mógł uwzględnić w doborze treści kształcenia ich zainteresowania i plany zawodowe (w szczególności w technikum). Inną metodą jest rozmowa z uczniami na temat ich preferencji i ulubionych sposobów uczenia się oraz technik zapamiętywania. Może bowiem okazać się, że potrzebne będzie

dotatkowe wsparcie w tym obszarze oraz wskazówki na temat mnemotechnik i innych kreatywnych sposobów uczenia się. Jest to ważne w kontekście nie tylko przyszłej matury, ale także kształtowania umiejętności uczenia się przez całe życie.

Kiedy już nauczyciel będzie dysponować odpowiednimi informacjami, kolejnym krokiem zmierzającym do rozpoczęcia właściwego zaplanowania procesu dydaktycznego jest określenie punktu wyjścia i celu, który powinien zostać osiągnięty. Nauczyciel na bazie wymagań, czyli podanych zagadnień i treści zawartych w odpowiednim wariantcie podstawy programowej, układa plan dydaktyczny dla swojej klasy. Robiąc to, powinien poddać także refleksji strukturę zespołu klasowego, gdyż w procesie planowania procesu nauczania należy uwzględnić specjalne potrzeby uczniów (SPE) oraz zapoznać się z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach lub opiniach wydanych przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Źródłem informacji o uczniach będzie w dużej mierze wychowawca klasy oraz rodzice lub opiekunowie.

Biorąc po uwagę wyżej opisane czynniki, koniecznością dla uczniów i nauczyciela jest wybór lub samodzielne napisanie programu nauczania języka włoskiego, który będzie odpowiadał potrzebom edukacyjnym konkretnego zespołu klasowego. Jeśli nauczyciel zdecyduje się na używanie podręcznika, musi przy jego wyborze kierować się takimi wytycznymi, jak przy wyborze programu.

Ponadto przygotowując swój plan dydaktyczny (kierunkowy/etapowy) oraz wybierając podręcznik, nauczyciel musi wziąć pod uwagę wytyczne odpowiedniego wariantu podstawy programowej, maturalne wymagania egzaminacyjne oraz przedmiotowe zasady programu wychowawczego szkoły. Istotnym czynnikiem jest też liczba godzin nauki języka włoskiego przewidziana dla danej klasy. Planowanie kierunkowe umożliwia dobranie materiału nauczania oraz skorelowanie go z celami kształcenia (poznawczymi, wychowawczymi i emocjonalnymi). Pozwala też nauczycielowi zorientować się, ile czasu zajmie uczniom osiągnięcie celów dydaktycznych. Powinny one być na tyle szczegółowe, by uwzględniać osobno cele każdej lekcji, gdyż są istotniejsze od użytego materiału dydaktycznego. Nie mniej ważne są też metody i techniki stosowane w czasie lekcji – mogą one sprzyjać osiągnięciu celów dydaktycznych lub przeciwnie – spowalniać cały proces nauki.

W rozdziale czwartym niniejszego poradnika znajdują się propozycje podziału treści nauczania języka włoskiego, z uwzględnieniem każdego roku nauki na trzecim etapie edukacyjnym.

Zaleca się, aby plan dydaktyczny zawierał:

- treści kształcenia (wymagania szczegółowe),
- cele operacyjne (wykaz czynności opanowanych przez ucznia),
- kategorie celów (A,B,C,D),
- poziom wymagań (np. podstawowy i ponadpodstawowy),
- metody pracy,
- środki dydaktyczne,
- tematy, liczbę godzin,
- sposoby sprawdzania postępów uczniów (Maciąg 2017:29).

Kategorie celów (wg B. Niemierko) możemy podzielić na:

- I. wiadomości:
  - a) zapamiętanie wiadomości; uczeń: wymienia, nazywa, określa, definiuje, wylicza, podaje,
  - b) zrozumienie wiadomości; uczeń: ilustruje, wyjaśnia, porządkuje, przyporządkowuje, rozróżnia, streszcza, uzasadnia,
- II. umiejętności:
  - c) stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych; uczeń: porówna, zastosuje, narysuje, zinterpretuje, wykona, wykreśli, połączy, zaprojektuje,
  - d) stosowanie wiadomości w sytuacjach nowych; uczeń: zanalizuje, oceni, udowodni, wykryje, opracuje, zaplanuje, zaproponuje, dowiedzie, że...

W nowym roku szkolnym nauczyciel przygotowuje się do procesu dydaktycznego sporządzając plan wynikowy (roczny) oraz semestralny plan nauczania, zawierający wykaz tematów lekcji.

Plan roczny nauczyciel tworzy na podstawie:

- podstawy programowej,
- programu nauczania,
- kalendarza roku szkolnego,
- diagnozy zespołu klasowego (np. test poziomujący, ankieta, rozmowa),
- środków dydaktycznych, którymi dysponuje szkoła.

W związku z powyższym, na początku każdego roku szkolnego należy sprawdzić, ile tygodni ma rok szkolny oraz ile z nich wchodzi w zakres każdego z dwóch semestrów. Z kolei przy planowaniu okresów rocznych i semestralnych pamiętać trzeba o zaznaczeniu wszystkich dni świątecznych, ferii i przerw w nauce. W planie należy też uwzględnić cyklicznie organizowane imprezy, konkursy, dni patrona, dni sportu, matury itp. Dobrą praktyką jest zaplanowanie ok. 65–80% godzin lekcyjnych, zostawiając przestrzeń na niedające się zaplanować z dużym wyprzedzeniem wydarzenia, takie jak np. wycieczki, wyjścia do teatru, kina itp.

Należy pamiętać o pozostawieniu 20–35% czasu nieobjętego planem – nauczyciel będzie mógł go w razie potrzeby wykorzystać na powtórki, dodatkowe gry dydaktyczne, poprawę prac, prezentacje studentów lub lekcje zorganizowane poza terenem szkoły (wyjścia do muzeów, na wystawy itp). Szczególną uwagę warto poświęcić ostatniemu semestrowi nauki, w którym wiele lekcji może się nie odbyć z powodu przygotowań do studniówki lub próbnych matur. Okres przeznaczony na prowadzenie zajęć lekcyjnych w klasie maturalnej jest skrócony – zazwyczaj uczniowie kończą lekcje w kwietniu. Jeśli mamy do czynienia z klasą, w której uczniowie zdają egzamin maturalny z języka włoskiego, wówczas drugi semestr czwartej klasy powinien być przeznaczony przede wszystkim na powtórki i przygotowywanie uczniów do rozwiązywania ćwiczeń egzaminacyjnych.

Kolejnym krokiem jest podzielenie każdego semestru na mniejsze odcinki czasu (miesięczne lub inne konieczne do zrealizowania danej jednostki tematycznej), w czasie których nauczyciel planuje zrealizowanie danego zagadnienia.

Zanim nauczyciel przejdzie do planowania pojedynczej lekcji, powinien przyrzeć się tzw. większej jednostce lekcyjnej (tj. serii lekcji obejmujących szerszy zakres materiału leksykalno-gramatycznego). Jak zaleca włoski glottodydaktyk Paolo E. Balboni (1994: 7), w celu równomiernego rozwijania wszystkich sprawności (mówienia, pisania, czytania i słuchania), warto wspierać się podobnym schematem przewidzianym dla większych jednostek lekcyjnych. Przez większe jednostki lekcyjne rozumie się rozszerzony zakres materiału leksykalno-gramatycznego, który nauczyciel zamierza zrealizować. W danym semestrze, w zależności od liczby godzin nauczanego przedmiotu, można zrealizować kilka większych jednostek lekcyjnych. W podręcznikach nauczyciel zazwyczaj odnajdzie tzw. „unità” składające się z około 6–8 pojedynczych (45-minutowych) lekcji przeprowadzanych **według schematu**:

- 1) lekcja wprowadzająca, motywująca (słuchanie, materiał audiowizualny, tekst),
- 2) lekcja poświęcona ćwiczeniu funkcji językowych (np. dialogi),
- 3) lekcja poświęcona ćwiczeniu wymowy i gramatyki,
- 4) lekcja poświęcona rozwijaniu umiejętności pisania,
- 5–6) lekcja powtórzeniowa i/lub omówienie prac pisemnych,
- 7) sprawdzian,
- 8) omówienie wyników sprawdzianu,

9–10) 1–2 lekcje poświęcone kulturze lub tematom szczególnie ciekawym dla uczniów albo pracy metodą projektu.

Powyższy schemat może ulec modyfikacjom – jedna lekcja może zająć więcej czasu niż standardowe 45-minutowe zajęcia. Jednak jego istotą jest dążenie do równomiernego zaplanowania rozwoju wszystkich sprawności językowych.

Tak obrany schemat pozwoli nauczycielowi uporządkować proces dydaktyczny, ułatwi także zaplanowanie poszczególnych lekcji.

Kolejnym krokiem jest **planowanie metodyczne**, obejmujące pojedynczą lekcję lub ich cykl. Polega ono na projektowaniu przebiegu zajęć dydaktycznych i może mieć formę konspektu lub scenariusza lekcji.

W planie metodycznym zwykle **wyróżniamy trzy części**:

- wstępną – zapoznanie uczniów z celami lekcji, zmotywowanie ich do uczenia się oraz nawiązanie do wcześniejszej wiedzy,
- główną – przebieg lekcji, jej etapy, czynności uczniów i nauczyciela, łączenie teorii z praktyką, wykonywanie zadań praktycznych, kształtowanie umiejętności,
- końcową – utrwalanie wiadomości, podsumowanie, ewentualne wnioski, ocena i plany na przyszłość.

Plan zawiera także:

- temat lekcji,
- cele operacyjne lekcji,
- miejsce i aranżację przestrzeni, w której odbywa się lekcja,
- metody i techniki,

- formy lekcji,
- środki dydaktyczne,
- zadania dodatkowe i pracę domową.

Dobłą praktyką jest bieżące korygowanie opracowanego wcześniej planu, co wiąże się z koniecznością dokonywania stałej ewaluacji procesu dydaktycznego oraz osiągnięć uczniów. Szerzej ten temat będzie rozwinięty w rozdziale piątym niniejszego poradnika.

Typy lekcji

Lekcja jest podstawową jednostką dydaktyczną. Na jej budowę wpływają priorytety i cele stawiane przez nauczyciela, nauczone treści, obrane metody pracy, wiek oraz indywidualne potrzeby i możliwości uczniów. Każda lekcja tworzy całość złożoną z łączących się ze sobą elementów, którymi są:

- część wstępna (sprawy organizacyjne, sprawdzenie obecności),
- sprawdzenie pracy domowej,
- wyjaśnienie celu lekcji, zapoznanie z tematem, wzbudzenie motywacji i zainteresowania uczniów, nawiązanie do poprzednich tematów oraz posiadanej przez uczniów wiedzy (spiralny układ nauczania),
- przedstawienie nowego materiału,
- utrwalenie, ćwiczenia, udzielenie uczniom informacji zwrotnej o postępach,
- objaśnienie pracy domowej.

Udana lekcja to taka, której cele i założenia zostały zrealizowane. Dlatego tak ważne jest, aby właściwie ją zaplanować.

W zależności od celów, wyróżniamy **typy lekcji**:

- lekcje wprowadzające nowy materiał,
- lekcje, na których uczniowie utrwalają wiadomości,
- lekcje powtórzeniowe, na których materiał jest systematyzowany,
- lekcje utrwalające, na których ćwiczone są nawyki językowe,
- lekcje sprawdzające postępy uczniów,
- lekcje, których celem jest uzupełnienie braków i korekta błędów,
- lekcje zawierające kilka z powyższych punktów,
- lekcje zawierające wszystkie wspomniane punkty.

Cele kształcenia ogólnego

Cele kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum są wyznacznikami celu końcowego czteroletniego procesu dydaktycznego. Najważniejszą rolą szkolnictwa jest wyposażenie młodego człowieka w wiedzę i umiejętności, które przygotują go do życia w zmieniającym się świecie.

Niniejszy poradnik, nawiązując do koncepcji humanistycznej oraz holistycznego podejścia do ucznia, proponuje połączenie zadań dydaktycznych i wychowawczych w oparciu o teorię pedagogiki *Gestalt*.

Celem współczesnej szkoły na III etapie edukacji jest zbudowanie fundamentu wykształcenia, zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych oraz ich doskonalenie i modyfikowanie – pozwoli to przygotować wychowanków szkoły do procesu uczenia się przez całe życie (Dz. U. 2018, poz. 467).

Podejścia holistyczne i humanistyczne pozwalają spojrzeć na ucznia jako na przyszłego obywatela. W myśl założeń pedagogiki *Gestalt*, istotne jest zachowanie równowagi pomiędzy celami dydaktycznymi, dotyczącymi treści zajęć a wychowaniem ucznia z uwzględnieniem jego uwarunkowań osobowych, dotychczasowych doświadczeń, potrzeb cielesnych, duchowych i moralnych oraz umiejętnościami komunikowania się z samym sobą i otoczeniem.

Nazwa *Gestalt* wywodzi się od niemieckiego słowa oznaczającego „kształt”. Z punktu widzenia tej metody pedagogicznej, uczeń stanowi jednostkę, której kształtowanie i rozwój możliwe jest poprzez metody holistyczne – nie tylko dające mu konkretne umiejętności, ale też wspierające jego procesy rozwojowe w wymiarze humanistycznym.

Zakłada się, że uczeń najlepiej przyswaja wiedzę i zdobywa nowe umiejętności w atmosferze zaufania. Każdy człowiek jest istotą niosącą ogromny potencjał możliwości. Jednakże, by mógł je zrealizować, trzeba mu stworzyć odpowiednie ku temu warunki. Ważne jest więc, aby nauczyciel przekazywał wiedzę, starając się stwarzać uczniom takie sytuacje, w których jego podopieczni mogliby sprawdzać samych siebie oraz poznawać swoje potrzeby i zainteresowania. Uczeń świadomy swoich celów i potrzeb jest bardziej zmotywowany – wie, dlaczego chce zdobyć nowe umiejętności, co staje się jego wewnętrznym motorem napędzającym do podejmowania działań edukacyjnych. Sprzyja to przejmowaniu przez ucznia odpowiedzialności za własny proces uczenia się. Nauczyciel może wzbudzać emocje i zainteresowanie uczniów już na początku lekcji poprzez właściwie postawione pytanie lub intrygującą ilustrację. Na dalszym etapie lekcji może proponować uczniom pracę metodami aktywizującymi – na przykład metodą dramy, która zakłada odgrywanie scenek i dialogów wraz z kolegami z klasy. Stwarzając symulacje autentycznych sytuacji, nauczyciel daje uczniowi kontekst do zapamiętania materiału i pokazuje celowość nauczanych treści. Daje też uczniowi częściową autonomię w ich doborze. To wszystko bardzo zwiększa motywację ucznia oraz poprawia efekty nauki, ponieważ zdobywanej wiedzy towarzyszą emocje doświadczane podczas wcielania się w postaci dramy. Zaangażowany nauczyciel dobiera treści do zainteresowań uczniów lub do bieżącej sytuacji, z którą uczniowie mają kontakt (wydarzenia w kraju, za granicą, w klasie, szkole, społeczności), a także ich planów zawodowych. W przypadku uczniów technikum, dobór treści pod kątem obranego przez nich kierunku rozwoju zawodowego jest szczególnie istotny – treści, które uczniowie uznają za potrzebne są doskonałym motywatorem do pogłębiania wiedzy. Pedagogika wychodzi naprzeciw potrzebom ucznia – nie ignoruje potrzeb kluczowych w zdobywaniu nowej wiedzy, gdyż to właśnie potrzeba stanowi jeden z najważniejszych powodów, dla którego uczniowie podejmują wysiłek edukacyjny. Istotne jest, aby uczniowie uświadomili sobie, w jakim zakresie i kontekście potrzebują znajomości języka. Można to uczynić poprzez konfrontowanie uczniów z różną tematyką, zachęcając do dyskusji i otwartego wyrażania swojego stanowiska. Warto pytać uczniów o ich zainteresowania lub pozwolić im częściowo decydować, dając do wyboru kilka tematów wypowiedzi pisemnej, projektu edukacyjnego albo zadania do wykonania w zakresie pracy domowej.

Włoski glottodydaktyk P. Balboni zwraca uwagę na fakt, że posługiwanie się językiem obcym nie oznacza dokładnej znajomości gramatyki lub słownictwa, lecz jest jednoznaczne z osiągnięciem swoich celów językowych. Efekt, jaki uczeń uzyskuje w sytuacji komunikacyjnej, powinien być adekwatny – niekoniecznie

poprawny. Zatem, w myśl metody komunikacyjnej, istotą jest przekazanie i zrozumienie komunikatu – nawet jeżeli nastąpiło to w sposób nie do końca zgodny z regułami gramatyki. Naturalnie, w warunkach szkolnych dążymy do jak największej poprawności oraz wyrobienia należytych nawyków językowych. Nie należy jednak zapominać, że znajomość struktur językowych jest tylko jednym z warunków poprawnej komunikacji. Na nic się zda perfekcyjne opanowanie np. trybu *congiuntivo*, jeśli rozmówca użyje go w złym kontekście. W nauczaniu należy wykorzystywać także inne kanały służące właściwemu przekazowi informacji – gesty i reguły obyczajowe obowiązujące w danym kraju. Dopiero wszystkie razem stanowią zestaw umiejętności komunikacyjnych, w który powinien zostać wyposażony uczeń. W komunikowaniu się w języku włoskim dużą rolę odgrywają gesty, których niewłaściwe zrozumienie może stworzyć niezrozumiałą sytuację już na początku rozmowy. Należy wziąć pod uwagę, że zanim dojdzie do wyrażenia myśli drogą werbalną, w pierwszej kolejności nasz mózg rozpoznaje kontekst, w którym komunikat ma być wyrażony. Dlatego istotne podczas pracy na lekcji jest korzystanie z materiałów zawierających naturalny, autentyczny język: reklam, gazet, filmów, wideoklipów, piosenek, audycji, artykułów itp. Takie materiały zawierają w sobie przekaz dotyczący norm społecznych i zwyczajów danego kraju. Oprócz języka uwzględniają treści dodatkowe – kulturowe, poznawcze, kształtujące światopogląd i wychowujące młodego człowieka, będące tak samo ważne, jak część komunikacyjna.

Język włoski w szczególny sposób powiązany jest z kulturą europejską – w swoim przekazie niesie nawiązania do jej wartości. Pozwala zrozumieć kulturę Europy i umiejscowić na jej tle swoją tożsamość obywatelską, przyrzeć się związkom istniejącym pomiędzy Polską a Włochami, a także docenić różnice. Przyczynia się do kształcenia człowieka świadomego kultury swojego kraju, lecz także otwartego i tolerancyjnego w stosunku do innych. Styczność z literaturą i sztuką Włoch wzbogaca młodego człowieka – łączy jego wiedzę z różnych dziedzin, takich jak historia, historia sztuki, muzyka czy inne języki (w tym język ojczysty) oraz sprawia, że staje się on bardziej świadomy siebie i kultury, która go kształtuje, a także potrafi odnaleźć się w różnych kontekstach społecznych.

Reasumując – głównymi założeniami w pedagogice *Gestalt* są (Koncepcje wychowania... b.r.):

- samorozwój jednostki,
- poznanie własnych potrzeb i zainteresowań oraz ich rozwój,
- stwarzanie i wykorzystanie szans na zróżnicowane działania i przeżycia,
- zachowanie równowagi między dyscypliną a spontanicznością oraz decydowaniem a odpowiedzialnością,
- świadomość zarówno więzi społecznych, jak i możliwości samostanowienia,
- zaangażowanie społeczne, ale również świadomość odpowiedzialności za własne działania,
- autonomia,
- kształcenie umiejętności postrzegania i przeżywania,
- gotowość do właściwego reagowania zgodnego z kontekstem i adekwatnym do sytuacji.

Pedagogika *Gestalt* opiera się na trzech fundamentach. Pierwszym jest tak zwana „**edukacja przez stąpanie się**” – kładzie ona nacisk zarówno na sferę poznawczą,

jak i emocjonalną (psychiczną) ucznia. W proces edukacyjny należy włączać wartości wychowawcze w oparciu o pożądane wzorce postaw, wartości i emocji. Rolą nauczyciela jest rozwijanie zainteresowań podopiecznych. Można to robić poprzez dobór atrakcyjnych dla nich treści – ciekawych artykułów lub prac domowych w postaci interaktywnej; mogą to być na przykład kilkuminutowe filmy na kanale YouTube lub zadania polegające na znalezieniu praktycznych informacji na włoskich stronach internetowych. Kluczowe jest przy tym, by dając taki wybór, nie krytykować w sposób niedelikatny zainteresowań czy wartości ucznia. Należy także umożliwić uczniowi naukę na własnych błędach, a więc do pewnego stopnia pozwolić mu je popełniać. Powtarzając za P. Balbonim – „błędy są świadkami mylnego procesu”. Dzieci uczące się języka ojczystego oraz uczniowie podejmujący się nauki języka obcego, przyswajają informacje, dostrzegając podobieństwa i zależności w strukturach języka. Próbują zatem powielać struktury poprzez analogię i przenosić je na inne sytuacje. Przykładowo, forma pierwszej osoby liczy pojedynczej czasownika *bere* nie brzmi *bero* – jest to przypadek błędnego zastosowania analogii do czasowników *vedere* (*io vedo*) lub innych czasowników drugiej koniugacji, zakończonych na *-ere*. Jednakże popełnienie tego błędu i skorygowanie go przyczyni się do zrozumienia niepoprawnego założenia i poszerzenia perspektywy poznawczej ucznia – w tym wypadku będzie to świadomość istnienia czasowników nieregularnych.

Drugim fundamentem pedagogiki *Gestalt* są **zajęcia interakcyjne** skoncentrowane na temacie, czyli tak zwane zabawy symulacyjne z podziałem na role. Istotną cechą takich ćwiczeń jest osiągnięcie równowagi między treścią a tematem zajęć; między komunikowaniem się z innymi osobami a rozpoznawaniem własnych potrzeb i celów; między aktywnością a biernością oraz między słuchaniem a mówieniem. Podczas ćwiczeń interakcyjnych to uczniowie są w centrum, a aktywność nauczyciela sprowadza się do roli suflera i towarzysza, nieingerującego niepotrzebnie w proces komunikacji. Zabawy odwołują się do osobowości ucznia i jego doświadczeń, zachęcają go do wyrażania swoich myśli, uczuć i opinii, a także umożliwiają mu przeżycie pewnych założonych przez nauczyciela doświadczeń w relacji z innymi uczestnikami grupy. Tego typu ćwiczenie interaktywne stwarza możliwość dostrzegania konsekwencji własnego działania, pomaga zredukować niewłaściwe zachowania, skłaniając uczniów do refleksji nad własnym postępowaniem.

Trzecim fundamentem podejścia *Gestalt* jest tzw. „**agogika integracyjna**” (antropologia stosowana), według której ludzkie ciało, psychika i duchowość stanowią nierozdzielalną całość. Na człowieka oddziałuje otoczenie społeczne i środowiskowe, a jego tożsamość kształtuje się na skutek interakcji z nimi.

Nauczyciel w świetle pedagogiki Gestalt

Działania nauczyciela mają doprowadzić do wykształcenia się w uczniu samodzielności i autonomii. W tym celu musi on zrezygnować z roli dominującej; nie może też uciekać się do manipulacji. W procesie wychowawczym obaj – zarówno uczeń, jak i nauczyciel – są partnerami. Zasady szacunku, zaufania i otwartości obowiązują obie strony. Zadaniem nauczyciela jest wskazanie uczniowi drogi, bez nakazów i przymusu. Wychowanie i nauczanie opierają się na atmosferze akceptacji i współpracy oraz na poszukiwaniu wspólnych rozwiązań w sytuacjach konfliktowych. Nauczyciel powinien komunikować się na zasadach porozumienia bez przemocy i asertywności, wymagając takiego samego zachowania ze strony ucznia, uczyć i kształtować postawy wspierające współdziałanie w grupie i właściwe funkcjonowanie w społeczeństwie. Nauczyciel jest

wzorem, od którego uczniowie uczą się zachowań społecznych i który swoją osobowością oraz sposobem bycia wywiera wpływ na uczniów. Powinien traktować uczniów ze SPE (specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) z troską i szacunkiem, dając im jednocześnie równe szanse na lekcji oraz w życiu klasy i szkoły. Jego obowiązkiem jest kształtowanie w uczniach tolerancji i otwartości oraz postawy bezinteresownej pomocy kolegom i koleżankom. Nauczyciel powinien swoją osobą wyrażać akceptację dla każdego człowieka jako jednostki wyjątkowej i dysponującej indywidualnym, niepowtarzalnym zestawem cech. Z tego powodu także sam jest zobowiązany się rozwijać – dążyć do samodoskonalenia, samopoznania i poszerzania własnych horyzontów.

Bogusław Śliwerski podaje sześć zasad, którymi powinien kierować się nauczyciel:

- 1) Fundamentem skutecznego procesu nauczania są odpowiednie relacje między uczniami i nauczycielem.
- 2) Uczenie powinno być holistyczne i polegać nie tylko na przekazywaniu i przyswajaniu wiedzy, ale także na wychowaniu i przygotowaniu do życia.
- 3) Należy kłaść nacisk na jedność ciała, psychiki i duchowości.
- 4) Ważne, by czasem punktem wyjścia do zajęć było to, co angażujące dla uczniów, czego sami się domagają.
- 5) Istotne jest akcentowanie jedności indywiduum – środowisko.
- 6) Uczenie się poprzez emocje i działanie jest skuteczne i angażujące (Śliwerski 2018).

Zanim więc przejdziemy do procesu dydaktycznego, należy najpierw zadbać o właściwy kontakt i nawiązać porozumienie z uczniami oparte na zaufaniu i poczuciu bezpieczeństwa. Dopiero w tej atmosferze możemy zakładać, że nauczanie przyniesie pożądane skutki. W procesie przyswajania wiedzy istotne jest połączenie rozwoju intelektualnego, emocjonalnego i społecznego, które przyczyni się do całościowego zrozumienia kontekstu nauczanych treści.

Treści należy dobierać według wartości merytorycznych oraz poziomu zaawansowania uczniów, a także ich zainteresowań. Dobrą praktyką jest odpowiadanie na bieżąco na pojawiające się pytania i potrzeby uczniów. Przykładowo, gdy zadają nieplanowane, a pilne pytanie o struktury gramatyczne, których wprowadzenie nauczyciel przewidział na innej lekcji, warto od razu zaspokoić ich ciekawość. Czasami nauczyciele, w obawie o zbyt daleko idącą dygresję i niechęć do zbaczania z obranego kierunku lekcji, pozostawiają swoich podopiecznych z niedoborem wiedzy. Tymczasem, kiedy pojawia się konieczność komunikacyjna i realna potrzeba wyrażenia jakiejś myśli, najlepszym sposobem jest zaproponowanie gotowego sformułowania lub wyjaśnienie zagadnienia w bardzo okrojonej formie, tak aby uczniowie mogli go użyć w stosownej chwili. Jeśli omawiana struktura wzbudzi większe zainteresowanie, można zaspokoić uczniowską ciekawość, odsyłając do materiałów dodatkowych.

Uczniowie, funkcjonując w środowisku szkolnym i klasowym, nie są od niego oderwani – ma ono duży wpływ na ich działania i efektywność przyswajania wiedzy. Uczą się też od siebie, zdobywając doświadczenie na polu dydaktycznym i społecznym. Praca na lekcji stwarza możliwość podejmowania zarówno wysiłku pracy w grupie, jak i mierzenia się z wyzwaniami indywidualnymi. Zadaniem nauczyciela jest wspieranie aktywności uczniów, którzy uczą się w ten sposób odpowiedzialności za swoje decyzje.

ROZDZIAŁ II

Nauczanie języka włoskiego na trzecim etapie edukacyjnym

Strategie uczenia się a rozwijanie autonomii ucznia

W procesie dydaktycznym ogromną rolę odgrywa umiejętność właściwego uczenia się – tutaj zadaniem nauczyciela jest wsparcie ucznia w odkrywaniu strategii działających najefektywniej i pomoc w ich rozwoju. Każdy uczeń jest inny, ma też zróżnicowane umiejętności i preferencje bezpośrednio wpływające na skuteczność podjętego przez niego wysiłku.

Nauczyciel, aby wspomóc uczniów w budowaniu ich autonomii i rozwijaniu własnych strategii uczenia się, może:

- różnicować metody stosowane na lekcji, dając uczniom szansę na zapoznanie się z wieloma sposobami uczenia się,
- zapoznać swoich podopiecznych z różnymi stylami uczenia się i pomóc im uświadomić sobie, który preferują, w zależności od typu zadań i sytuacji szkolnych,
- zachęcać uczniów do poszukiwania materiałów odpowiadających tematycznie ich zainteresowaniom,
- zachęcać do autorefleksji na temat skuteczności stosowanych przez uczniów technik uczenia się,
- prowadzić urozmaicone i efektywne lekcje – niezależnie od stylu uczenia się różnych osób,
- stosować na zajęciach z języka włoskiego ćwiczenia zgodne z cyklem Kolba, który może być powtarzany w razie potrzeby. Jego etapy to: doświadczenie (wykonywanie czynności, podejmowanie działania), obserwacja i refleksja (ogląd i analiza skutków działania), abstrakcyjna teoria (wyciąganie wniosków z działania), testowanie (wprowadzenie zmian i sprawdzanie ich skuteczności).

Strategie wspierające autonomię ucznia na zajęciach języka obcego:

- I. Wyznaczenie w szkole spokojnego miejsca, w którym uczniowie będą mogli się skupić i pracować indywidualnie. Może znajdować się w klasie, w bibliotece lub w wydzielonej części korytarza szkolnego. Dobrze, aby uczniowie mogli w nim skorzystać z wi-fi lub dostępu do komputera z internetem. Powinno być także wyposażone w wygodne miejsca do siedzenia, regały z czasopismami, gazetami językowymi, prostymi lekturami obcojęzycznymi, plakatami systematyzującymi słownictwo z jakiejś dziedziny lub zasady gramatyczne. Wszystko zależy od tego, w jakim miejscu można zaaranżować przestrzeń do pracy indywidualnej i jak uczniowie zechcą ją urządzić.
- II. Zachęcenie uczniów do poszukania „partnera sukcesu”, czyli osoby, z którą będą się regularnie kontaktowali (np. raz w tygodniu), by wspierać się w osiągnięciu celów związanych z nauką. Współpraca polega na krótkiej rozmowie, podczas której uczniowie muszą odpowiedzieć koledze na 3 pytania dotyczące swoich postępów w nauce, relacjonując ostatni tydzień. Przykładowe pytania to:
  - a) Z czego jestem dumny, co mi się udało?
  - b) Co można było zrobić inaczej? (wyciąganie wniosków),
  - c) Co zamierzam zrobić w tym tygodniu, jakie mam plany? (wprowadzenie wniosków w życie).

- III. Prowadzenie dziennika do autorefleksji, w którym uczeń zapisuje swoje spostrzeżenia po zakończonym tygodniu szkolnym lub po każdej lekcji języka obcego. Tu nie ma partnera – uczeń pisemnie odpowiada samemu sobie na postawione pytania. Dzięki autorefleksji może wyciągać wnioski i modyfikować swoje działania (zgodnie z cyklem Kolba).
- IV. Założenie plannera językowego – obecnie w Internecie dostępne są bezpłatne formularze do prowadzenia plannera – uczeń używa go, by zapisywać swoje długofalowe cele, a następnie dzielić je na mniejsze – te na najbliższy semestr, miesiąc, tydzień oraz kolejne dni. Początkowo to nauczyciel powinien przybliżyć uczniom zasady skutecznego planowania, np. przy użyciu metody SMART (ang. specific, measurable, achievable, realistic, timed); z kolei uczniowie mogą zaprojektować swój własny format stron plannera.
- V. Prowadzenie dziennika podróżnika – uczeń wyobraża sobie swoją podróż po krainie języka włoskiego. Niczym prawdziwy podróżnik zapisuje lub wkleja interesujące go materiały. Mogą to być wycinki z gazet, fragmenty artykułów, bilety z wystaw lub koncertów, teksty piosenek, wiersze, ciekawe zwroty.
- VI. Pisanie pamiętnika lub dziennika w języku włoskim.
- VII. Zmiana języka obsługiwanych urządzeń (telefon komórkowy, tablet, laptop) na język włoski.
- VIII. Stworzenie Europejskiego Portfolio Językowego (EPJ). Aby je przygotować, uczniowie dzielą segregator na trzy części: biografię, paszport językowy i dossier. W pierwszej części uczeń zapisuje swoje cele językowe, osiągnięcia, postępy oraz refleksje dotyczące kontaktu z językiem i kulturą danego kraju. W drugiej części znajdują się wszystkie dokumenty potwierdzające biegłość językową (np. certyfikaty). W trzeciej części gromadzi materiał dokumentujący jego działania – udział w projektach, nagrania audio i/lub wideo oraz nagrody lub dyplomy.
- IX. Korzystanie z aplikacji do nauki języka włoskiego (DUOLINGO), słowników internetowych (PONS), interaktywnych słowników obrazkowych, oglądanie filmów i seriali w języku włoskim, czytanie blogów o języku i kulturze Włoch, słuchanie podcastów i oglądanie vlogów lub śledzenie interesujących ucznia kanałów na YouTube, Instagramie lub Facebooku.
- X. Praca metodami aktywizującymi (odgrywanie scenek rodzajowych, drama) w parach lub grupach na lekcjach języka, a także udział w projektach wymagających pracy poza lekcją.

Rola kompetencji kluczowych i miękkich

Nauczanie języka obcego nie odbywa się w próżni – towarzyszy mu zawsze szerszy kontekst kulturowy oraz cel, który stawia sobie osoba przekazująca komunikat.

Rozwój kompetencji kluczowych jest wyjątkowo ważny, ponieważ wpływa na kształtowanie się osobowości młodego człowieka. Nadrzędnym zadaniem szkoły jest więc przygotowanie go do rozwijania własnego potencjału (uczenia się przez całe życie), jak również do budowania społeczności. Kompetencje kluczowe stanowią połączenie umiejętności i postaw wpływających zarówno na samorealizację i rozwój osobisty, jak i na harmonijną integrację ze społeczeństwem. Jednym słowem, dzięki nim potrafimy sprawnie funkcjonować w otaczającym nas świecie i dostosowywać się do zmian.

Zgodnie z Zaleceniami Rady UE (Dz. Urz. UE 2018, poz. 189/1) są to kompetencje:

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- w zakresie wielojęzyczności,
- matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- cyfrowe,
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- obywatelskie,
- w zakresie przedsiębiorczości,
- w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Kolejną grupą istotnych umiejętności są **kompetencje miękkie**, takie jak umiejętność radzenia sobie ze stresem, organizacji własnej pracy, efektywnego rozporządzania czasem oraz rozwój kultury osobistej.

Kompetencje kluczowe i miękkie nauczyciel może rozwijać poprzez właściwy dobór realizowanych na zajęciach treści, poszerzając je o zagadnienia mające wpływ na kształtowanie wyżej wymienionych umiejętności. Może też stosować metody pracy wspierające rozwój autonomii ucznia, uczące pracy w grupie lub rozwijające logiczne myślenie. Powinien także zachęcać uczniów do używania współczesnej technologii tak, by przyniosła im korzyści dydaktyczne. Warto nadmienić, że rozwijanie czterech podstawowych sprawności językowych, takich jak mówienie, słuchanie, czytanie i pisanie wpływa korzystnie na zdobywanie przez uczniów wspomnianych kompetencji.

Nauczyciel może wspomagać rozwój poszczególnych kompetencji kluczowych na wiele sposobów. Niniejszy poradnik proponuje pewne rozwiązania dla każdej z nich.

Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji:

- posługiwanie się językiem włoskim na lekcji oraz nauka posługiwania się nim w różnych kontekstach,
- stosowanie ćwiczeń rozwijających sprawności receptywne (rozumienie tekstów słuchanych i czytanych) oraz produktywne (mówienie i pisanie), wyrażanie opinii, prowadzenie dyskusji, debaty, inicjowanie, podtrzymywanie i kończenie komunikatu,
- posługiwanie się językiem ojczystym dla przetłumaczenia tekstu lub pojęć, zwłaszcza na początkowych etapach nauki oraz zwracanie uwagi na poprawność językową,
- uwrażliwienie uczniów na podobieństwa i różnice pomiędzy językiem ojczystym a językiem włoskim. Przykładem mogą być tzw. fałszywi przyjaciele (*falsi amici*), to znaczy słowa o bardzo podobnym brzmieniu, ale odmiennym znaczeniu, a także przysłowia, idiomy czy używanie trybu *congiuntivo*.

Kompetencje w zakresie wielojęzyczności:

- przybliżanie uczniom kultury krajów basenu Morza Śródziemnego, dyskusowanie na temat różnic i podobieństw kulturowych,
- uświadamianie uczniom pochodzenia słów z innych języków, np. łaciny,
- tłumaczenie tekstów z języka włoskiego na polski i z polskiego na włoski,
- korzystanie z zasobów internetowych w języku włoskim oraz z aplikacji językowych.

Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii:

- wprowadzenie pojęć dotyczących nazw działań matematycznych, figur geometrycznych, liczebników,
- stosowanie ćwiczeń wymagających interpretacji i analizy wykresów, tabel, grafów,
- wprowadzenie ćwiczeń, w których uczniowie rozwijają logiczne myślenie, porządkują w kolejności chronologicznej, grupują, wyciągają wnioski,
- nauka gramatyki,
- wprowadzenie słownictwa (na poziomie właściwym dla danego wariantu podstawy programowej) dotyczącego geografii, nazw roślin, zwierząt, części ciała, chorób, ekologii.

Kompetencje cyfrowe:

- wykorzystywanie technologii informacyjno –komunikacyjnej: komputera, smartfona, tabletu, tablicy multimedialnej, uczestnictwo w kursach i lekcjach online, nagrywanie filmików, korzystanie z aplikacji, słowników internetowych, prowadzenie bloga, korzystanie z mediów społecznościowych, komunikatorów, poczty e-mail, wyszukiwanie informacji w sieci,
- rozwijanie umiejętności bezpiecznego wykorzystywania zasobów internetu oraz uświadamianie uczniom zasad działania praw autorskich.

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się:

- wspieranie autonomii ucznia i jego odpowiedzialności za własny proces uczenia się oraz pomoc w znalezieniu najskuteczniejszych dla niego strategii utrwalania wiedzy,
- budowanie motywacji wewnętrznej, poczucia własnej wartości, konsekwencji i wytrwałości, umiejętności wyznaczania celów, zarządzania czasem, własną pracą i energią oraz umiejętności pracy w grupie,
- wspieranie postaw szacunku i tolerancji,
- zachęcanie do autorefleksji i właściwego reagowania na niepowodzenia szkolne, umiejętności pokonywania trudności w nauce oraz uczenia się na błędach.

Kompetencje obywatelskie:

- namawianie uczniów do zaangażowania się w działania społeczne (w tym na szczeblu lokalnym) oraz podejmowania się pełnienia różnych ról w zespole klasowym,
- wybieranie treści lekcji nawiązujących do wydarzeń krajowych oraz europejskich, a także procesów globalnych,
- budowanie świadomości i tożsamości europejskiej.

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości:

- wprowadzanie ćwiczeń mających na celu pobudzenie kreatywności, strategicznego myślenia, planowania i wyznaczania sobie celów,
- praca metodą projektu edukacyjnego,
- ćwiczenie umiejętności prezentacji treści, negocjowania, kierowania grupą.

Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej:

- zapoznanie uczniów z dorobkiem kulturalnym Włoch: sztuką, muzyką, architekturą, filmem i literaturą,
- zapoznanie uczniów z nazwami znanych marek i produktów włoskich,
- poznanie włoskich obyczajów, tradycji i świąt,
- zachęcanie uczniów do uczestnictwa w wydarzeniach związanych z kulturą Włoch.

Uczniowie zdobywają nowe kompetencje poprzez doświadczanie – proces ten został szczegółowo opisany przez Davida Kolba. Według niego człowiek, ucząc się nowych rzeczy, rozwija, pogłębia i w razie potrzeby modyfikuje swoje wcześniejsze doświadczenia. Można tu zauważyć korelację z zasadą spiralności w nauczaniu. Uczeń na początkowym etapie zdobywa wiadomości podstawowe, z biegiem czasu i nabywaniem nowych doświadczeń używa wcześniejszych informacji w inny sposób, zauważa ich sens i celowość, dzięki czemu dochodzi do nowych wniosków, koryguje ewentualne błędne założenia i ponownie wykorzystuje te same informacje w innych kontekstach.

Kompetencje kluczowe i miękkie, wychodząc ponad wymiar lekcji, łączą w sposób holistyczny nauczanie języka włoskiego z innymi przedmiotami, zgodnie z podejściem CLIL (ang. *content and language integrated learning*) dotyczącym uczenia interdyscyplinarnego, wpływającego na rozwój człowieka jako jednostki i obywatela. Podejście CLIL opiera się na jednoczesnym poruszaniu tych samych treści między przedmiotami bądź odwoływaniu się do treści poruszanych na innych przedmiotach. W nauczaniu języka można odwoływać się do tekstów, nagrań, filmów obcojęzycznych z różnych dziedzin i dyscyplin.

Stosowanie tego podejścia jest czynnikiem motywującym ucznia, pokazującym mu wzajemne powiązania i celowość treści nauczanych w ramach różnych przedmiotów szkolnych. Dodatkowo uczeń może wykazać się wiedzą i umiejętnościami z innych dziedzin, bez względu na reprezentowany przez niego poziom języka włoskiego.

Metoda CLIL wzmacnia efektywność kształcenia, gdyż jest to nauka osadzona w kontekście, który jest istotnym czynnikiem wpływającym na zapamiętywanie treści.

Metody i techniki pracy

Zastosowane przez nauczyciela metody pracy będą faktycznie aktywizujące tylko wówczas, gdy uczniowie wykażą zainteresowanie tematem, a co za tym idzie – będą zmotywowani. Pozytywnie na ich zaangażowanie wpłynie też umożliwienie im wyboru tematu lub formy pracy. Aktywność uczniów wzmacnia też atmosfera zaufania oraz otrzymywanie szybkich informacji zwrotnych i budujących komunikatów w postaci oceniania kształtującego. Brak strachu przed błędem oraz wsparcie ze strony nauczyciela i kolegów sprzyjają podejmowaniu przez uczniów działań i zwiększają ich zaangażowanie w lekcję. Niebagatelne znaczenie odgrywa również satysfakcja, która, jako element wspierający motywację, powinna stale towarzyszyć uczniom w ich szkolnych zmaganiach.

Uczenie sprawności językowych

Na początku warto przyjrzeć się pracy z tekstem, która często traktowana jest jako metoda podająca, mało angażująca i nie wymagająca skomplikowanych czynności umysłowych. Do tego rodzaju aktywności zaliczyć możemy zarówno

czytanie, jak i słuchanie wypowiedzi. Na wstępie warto podkreślić, że czytanie tekstu jest wartościową metodą, często proponowaną w podręcznikach. Daje kontekst wprowadzanemu słownictwu i strukturom gramatycznym oraz rozwija umiejętności czytania ze zrozumieniem.

Pracując z tekstem, należy zacząć od wyboru jego właściwej długości, a także zadbać o dostosowanie go do zainteresowań i poziomu zaawansowania uczniów. Można pracować na tekstach autentycznych – czasem wymagają one jednak przeredagowania lub uproszczenia, tak by słowa i struktury gramatyczne były adekwatne do poziomu znajomości języka w nauczanej klasie. Dobrą praktyką jest poprzedzenie czytania wstępnym, intrygującym tytułem lub ciekawą fotografią oraz zadanie uczniom pytań odnoszących się zarówno do zaprezentowanego wstępu, jak i samej treści przygotowanego testu. Uczniowie, stawiając hipotezy na temat zawartości artykułu, bazują na posiadanej już wiedzy i doświadczeniu, co przyczynia się do ich utrwalenia. Ponadto takie podejście ułatwia im zrozumienie tego, co czytają.

Uczniowie mogą czytać w ciszy lub na głos. Jeśli jest to dłuższy dialog lub historia, mogą wcielić się w postaci i podzielić rolami. Jeżeli tekst zawiera kilka części, można prosić poszczególnych uczniów o przeczytanie ich kolejno na głos. Można też podzielić młodzież na grupy, które zaznajomią się tylko z konkretnym akapitem, który następnie zreferują klasie. Istotną umiejętnością ćwiczoną podczas pracy z tekstem jest umiejętność parafrazowania, czyli streszczania własnymi słowami przeczytanej treści. W ten sposób uczniowie wyrabiają w sobie zdolność selekcjonowania najważniejszych informacji, rozumienia ogólnego sensu wypowiedzi oraz przekształcania ich w formę prostszych zdań. Jest to też doskonała okazja wykorzystania umiejętności nabytych podczas innych lekcji (np. języka polskiego), co warto przy okazji uświadomić uczniom – przykładem są tu reguły dotyczące pisania listów, rozprawki, recenzji itp. Czasem taką wiedzę można uzupełnić lub przypomnieć.

W dalszych fazach pracy (drugie czytanie, praca indywidualna lub grupowa z tekstem) można zastosować ćwiczenia sprawdzające jego zrozumienie – test wyboru, pytania typu prawda/fałsz lub szczegółowe pytania otwarte.

Tekst daje kontekst poznawanemu słownictwu, związkom frazeologicznym i strukturom charakterystycznym dla danego języka, a jak już wspominaliśmy – osadzenie słów i struktur w odpowiednim kontekście jest kluczowe w nauce języka obcego. W związku z tym, kolejnym zalecanym etapem jest praca nad zrozumieniem i utrwaleniem nowego słownictwa i struktur. Jak to zrobić? Jednym z popularniejszych ćwiczeń jest łączenie nowych słów z obrazującymi je zdjęciami lub definicjami (w zależności od poziomu zaawansowania uczniów). Grupom bardziej zaawansowanym można polecić też odszukanie w tekście synonimów idiomów lub słów, dla ułatwienia podając numer właściwego akapitu. Kolejnym ćwiczeniem może być wybór poprawnej definicji nowego sformułowania z kilku podanych, czyli po prostu przygotowanie krótkiego testu wyboru. Polecane jest również ćwiczenie wymagające streszczenia tekstu.

Zadania mogą być wykonywane w parach lub z użyciem słownika. Na marginesie – niezwykle ważne jest wykształcenie w uczniach umiejętności korzystania ze słowników, które wydają się być zapomnianym przez nich źródłem informacji. Jest to ważne,

gdyż uczeń nie mający wcześniej kontaktu ze słownikiem języka włoskiego, nie wie, jak odczytywać zawarte w nim informacje dotyczące np. rodzaju gramatycznego, części mowy lub rekcji czasowników. Gdy się już tego nauczy, zdobytą wiedzę z łatwością wykorzysta w pracy ze słownikami internetowymi; będzie też potrafił rozpoznać, które z nich są najlepsze. Tutaj także nauczyciel może udzielić stosownych wskazówek.

Uczniowie pracujący w parach lub grupach mogą sami wymyślać pytania lub układać proste ćwiczenia utrwalające słownictwo obecne w przeczytanym przez nich fragmencie tekstu, po czym przekazać przygotowane przez siebie zadania kolegom. W zamian otrzymają inny fragment tekstu z przygotowanymi przez drugą grupę pytaniami lub ćwiczeniami.

Ciekawą odmianą pracy z tekstem jest używanie komiksów. Nauczyciel może skorzystać z jednej lub kilku stron komiksu w następujący sposób:

- 1) Usunąć cały tekst lub jego fragmenty z chmurki i umieścić je na dole strony. Zadaniem uczniów będzie dopasowanie tekstu do właściwego obrazka.
- 2) Pomieszać obrazki z pustymi chmurkami, a tekst umieścić na osobnych karteczkach. Zadaniem uczniów będzie ułożyć historyjki w odpowiedniej kolejności, dopasowując usunięty tekst lub jego fragmenty do obrazków.
- 3) Usunąć tekst lub jego fragmenty z komiksu. Zadaniem uczniów jest samodzielne wymyślenie brakujących wypowiedzi pasujących do kontekstu sytuacyjnego przedstawionego na obrazkach.
- 4) Usunąć tekst lub jego fragmenty z komiksu i pomieszać obrazki. Uczniowie będą musieli ułożyć historyjkę obrazkową, uzupełniając ją o brakujące wypowiedzi.
- 5) Poprosić uczniów, by stworzyli komiks samodzielnie lub w grupach. Może być to komiks narysowany własnoręcznie, utworzony z wyciętych fragmentów gazet, gazetek reklamowych, w postaci prezentacji PowerPoint lub też przygotowany na darmowej stronie internetowej do tworzenia komisów [Witty Comics!](#) (dostęp: 9.09.2022)

Na początkowych etapach nauki języka należy zwrócić szczególną uwagę na wymowę, akcent i intonację charakterystyczną dla języka włoskiego. Istotne jest, aby uczniowie ćwiczyli wypowiadanie nowych słów na głos – zwłaszcza tych, które ze względu na specyfikę języka mogą sprawiać problemy. Dobrą praktyką jest prośenie uczniów o powtarzanie grupowe – w ten sposób osoby niepewne swoich umiejętności lub nieśmiało czują się bezpiecznie, ponieważ powtarzanie w grupie redukuje stres wywołany nowym zadaniem. Na udzielenie indywidualnej informacji zwrotnej uczniom nauczyciel będzie miał czas, kiedy będą stosować nowe słownictwo i struktury w ćwiczeniach ustnych.

Języka obcego uczymy się głównie w celach komunikacyjnych, a więc produktywnych, dlatego mówienie stawiane jest na pierwszym miejscu. Do umiejętności produktywnych zalicza się także pisanie wszelkiego typu komunikatów. Jednakże to mówienie wydaje się sprawiać uczniom najwięcej kłopotu i wiąże się z najintensywniejszymi emocjami. Do zahamowania w tym obszarze może doprowadzić nie tylko samoistny lęk uczniów, lecz także nadmierne poprawianie ich przez nauczyciela, dlatego tak ważna jest atmosfera zaufania i akceptacji panująca na lekcji. Należy pamiętać, że zanim uczniowie będą gotowi, by coś powiedzieć, powinni zostać wyposażeni w odpowiednią wiedzę.

Świetnie sprawdzają się w tej sytuacji schematy wypowiedzi prezentujące uczniom konkretną strukturę lub słownictwo. Osobom początkującym przydadzą się takie zwroty, jak: *Secondo me parlano di... / No, secondo me... / Sì, anche per me...*, używane podczas odpowiadania na pytanie lub opisywania obrazka. Na bardziej zaawansowanym etapie nauki można wyświetlić lub rozdać arkusz (w edukacji zdalnej udostępnić ekran lub przesyłać plik) z przykładowym dialogiem, którym uczniowie posłużą się jako schematem do przeprowadzenia rozmowy w parach. Dobrą praktyką jest podkreślenie w dialogu kluczowych zwrotów oraz umieszczenie na dole kartki innych możliwych wariantów podkreślonego fragmentu. Uczniowie z SPE lub ci, dla których samodzielne zmienianie treści byłoby zbyt trudne, w swojej wypowiedzi odtworzą wiernie otrzymany dialog. Pozostali uczniowie zmodyfikują go, stosując podpowiedzi umieszczone pod dialogiem; z kolei uczniowie bardziej uzdolnieni wprowadzą własne modyfikacje w dialogu. Warto tu zaznaczyć, że uczniom zdecydowanie łatwiej jest prowadzić rozmowę w parze lub małej grupie, aniżeli na forum klasy. W mniejszych grupach czują się bezpieczniej i z większą śmiałością podchodzą do mówienia i eksperymentowania z nowymi strukturami lub słownictwem.

Kolejną propozycją, szczególnie dla osób nieśmiałych (choć nie tylko), jest nagranie własnej wypowiedzi w internetowej aplikacji *Voki* (dostęp: 9.09.2022). Nie jest wymagane zakładanie konta – uczeń tworzy swojego awatara, który będzie wypowiadał nagrane przez niego słowa. Może podzielić się nagraniem za pomocą linku, który prześle mailem lub przez komunikator.

Innym ćwiczeniem jest stworzenie chmury wyrazowej – można ją wykonać ręcznie lub posłużyć się generatorem dostępnym w internecie (np. *Word it out*; dostęp: 9.09.2022). Wpisujemy w „chmurę” słowa klucze z przeczytanego przez uczniów tekstu lub tekstów. Uczniowie, bazując na nich, opowiadają tekst lub starają się odtworzyć przeczytaną historię. Ćwiczenie świetnie sprawdza się także w nauce zdalnej.

Następnym ciekawym ćwiczeniem zachęcającym do mówienia jest praca z ilustracją. Uczniowie na niższych poziomach zaawansowania językowego lub ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą opisać osoby, pomieszczenia lub sytuacje (Dz. U. 2020, poz. 1280). Dla ułatwienia można pod obrazkiem lub obok elementów obrazka umieścić podpowiedzi w postaci słownictwa lub wyrażen, które ułatwią uczniowi wypowiedź. Uczniowie na wyższych poziomach lub zdolniejsi mogą dodatkowo zinterpretować przedstawioną na zdjęciu sytuację uzupełniając ją o swoje doświadczenia, przemyślenia lub opinie.

Porównywanie fotografii będzie odpowiednie dla każdego ucznia. W wersji uproszczonej uczniowie mogą wyszukiwać i nazwać elementy różniące fotografie, w wersji standardowej mogą opisywać różnice używając czasownika *esserci*, przyimków miejsca, stopniowania, liczebników, opisywania kolorów i innych cech różniących się przedmiotów. W wersji zaawansowanej uczniowie mogą analizować kontekst sytuacyjny, domyślać się okoliczności i powodów wykonania zdjęcia, opisywać emocje i uczucia osób. Zdjęcie może także stać się pretekstem do dalszej rozmowy.

Inną, bardziej zaawansowaną formą pracy z fotografią jest wyświetlenie lub przesłanie jej fragmentu, trudnego w pierwszej chwili do zinterpretowania. Zadaniem uczniów będzie zgadnąć, co przedstawia zdjęcie. Nauczyciel może zaplanować

kilka rund tego ćwiczenia, za każdym razem odkrywając większą część zdjęcia. Zadanie może mieć też formę rywalizacji. Uczniowie mogą zdobyć więcej punktów za odgadnięcie w pierwszej rundzie – w każdej kolejnej liczba punktów maleje. Mając w grupie uczniów z orzeczeniami o specjalnych wymaganiach edukacyjnych, należy pamiętać, aby przyznawać punkty po każdej rundzie.

Motywowującym i angażującym emocje ćwiczeniem jest wykorzystanie na lekcji zdjęć z życia samych uczniów. Własne fotografie są bardziej interesujące niż zdjęcia z podręcznika. Wzrasta również zaangażowanie – niekiedy uczniowie mówią z przejęciem i ciekawością, zapominając o tym, że wykonują ćwiczenie. Aby wykonanie zadania przebiegło sprawnie, nauczyciel wcześniej musi poprosić uczniów o przygotowanie na ich telefonie zdjęcia przedstawiającego jakąś sytuację, np. przyjęcia urodzinowego, wycieczki, zabawy szkolnej, wyjazdu, spotkania z przyjaciółmi, zabawy z psem. Uczniowie pracują w parach, pokazując sobie nawzajem przygotowane zdjęcia. W zależności od celów lekcji i poziomu zaawansowania grupy, nauczyciel prosi o opisanie fotografii. W tym celu, aby opisać to, co dzieje się na fotografii, uczniowie mogą używać konstrukcji z użyciem czasownika *stare + gerundio lub stare + per + infinitivo*. Aby wyrazić przypuszczenie, mogą użyć form *congiuntivo*, które funkcjonują także przy wyrażaniu przeszłości. By opisać okoliczności zrobienia zdjęcia, mogą używać też innych znanych im czasów przeszłych, np. *passato prossimo*. Przydatny może okazać się także czas przyszły, by opowiedzieć, co będzie dalej. W warunkach zdalnych uczniowie przeprowadzą te ćwiczenia pracując w *breakout rooms*.

Ćwiczenia służące opisywaniu ustnemu ilustracji z powodzeniem można zastosować w formie pisemnej. Aby zmotywować uczniów do napisania historii, można posłużyć się specjalnymi kostkami przedstawiającymi symbole bądź też sekwencją ilustracji. Ćwiczenie będzie przyjemniejsze i bardziej angażujące dla uczniów, jeśli zostaną podzieleni na grupy. Nie wtajemniczając całej klasy, nauczyciel przydziela każdej z grup styl lub temat, w jakim będą musieli stworzyć opowiadanie. Tematami mogą być np. kosmos, dziki zachód, stylami horror czy romans – tutaj granicą jest tylko wyobraźnia nauczyciela i poziom zaawansowania uczniów. Po upływie z góry ustalonego czasu, uczniowie wymieniają się zgodnie ze wskazówkami zegara rozpoczętymi opowiadaniem, a zadaniem kolejnej grupy jest dopisanie dalszego ciągu z uwzględnieniem przydzielonego wcześniej stylu lub tematu. Czynność można powtórzyć kilkakrotnie, w zależności od ilości czasu, poziomu zaawansowania uczniów oraz liczby grup. Pod koniec lekcji uczniowie odczytują na forum klasy powstałe opowieści.

Style uczenia się – dominujące kanały odbioru i zapamiętywania informacji

Właściwa stymulacja kanałów odbioru wpływa na efektywność przyswajania materiału, dlatego metody aktywizujące ucznia możemy podzielić pod względem preferowanych stylów uczenia się, pamiętając, że każdy uczeń skorzysta, ucząc się każdą z proponowanych poniżej metod – bez względu na swoje preferencje.

Ćwiczenia szczególnie efektywne dla wzrokowców:

- **Memory** – tę metodę warto zastosować na lekcji powtórzeniowej, utrwalającej zdobytą wiedzę. Może mieć postać obrazka przedstawiającego słowo lub zdanie w języku obcym. W zależności od tematu lekcji, na obrazkach mogą być pokazane różne czynności wraz z ich opisem. Mogą być to dni tygodnia, kolory, a także

zagadnienia gramatyczne. Przykładowo może to być czasownik w bezokoliczniku wraz z formą participio passato.

- **Koło zdjęć** – fotografie zawsze świetnie sprawdzają się jako element inspirujący oraz zachęcający uczniów do wyrażania swojej opinii. Fotografie można wykorzystać przykładowo podczas lekcji na temat zawodów. Nauczyciel rozkłada na stolikach lub wyświetla uczniom zdjęcia przedstawiające przedstawicieli różnych grup zawodowych, a uczniowie, wspomagani pytaniami na karcie pracy, wyszukują ilustracje przedstawiające zawód ich zdaniem najprzyjemniejszy, najciekawszy, najnudniejszy, najbardziej niebezpieczny itp. Następnie w grupach lub na forum uzasadniają swój wybór. Nauczyciel może pokusić się też o sporządzenie na tablicy rankingu, w którym uczniowie wypiszą swoje odpowiedzi. Dzięki temu zadaniu mogą poznać opinie i preferencje kolegów dotyczące ewentualnych planów na przyszłość.
- **Mapa myśli** jest świetną metodą sporządzania notatek – zarówno indywidualnych, jak i na forum klasy, na tablicy lub na plakatach przygotowanych podczas pracy grupowej. Może ona zawierać różnego rodzaju słownictwo – opisujące np. miejsca, części garderoby, wyposażenie domu, cechy charakteru itp. albo dotyczyć analizy gramatycznej wcześniej przeczytanego tekstu.
- **Dywanik pomysłów** – metoda ta znajdzie swoje zastosowanie podczas dyskusji. Przykładowo podczas lekcji podejmującej tematy podróży różnymi środkami transportu, nauczyciel może podzielić uczniów na grupy, w obrębie których będą szukali argumentów za i przeciw poruszaniu się samochodem (grupa nr 1), pociągiem (grupa nr 2), samolotem (grupa 3), statkiem (grupa 4), autokarem (grupa 5). Na samoprzylepnych karteczkach uczniowie zapiszą własne argumenty, a następnie umieszczą je na dużym kartonie. Następnie każda z grup przedstawi je na forum, zapraszając pozostałych uczniów do dyskusji. Na koniec uczniowie mogą wspólnie zdecydować, który środek transportu byłby najlepszy w przypadku wycieczki klasowej do Włoch.

Dywanik pomysłów pobudza uczniów do logicznego myślenia, pozwala ćwiczyć argumentowanie i uzasadnianie własnego zdania, a także uczy współpracy w grupie.

- **Kolaż lub plakat** można stanowić np. element pracy. Nauczyciel prosi uczniów, aby w domu, przy użyciu dowolnej techniki plastycznej (klejenie, rysowanie), umieścili na plakacie lub kolażu elementy przedstawiające ich najlepiej. Może być tam zdjęcie ulubionej postaci z komiksu lub filmu, fragment tekstu ulubionej piosenki, zdjęcie ich zwierzątka domowego lub miejsca, które bardzo chcieliby zobaczyć. Podczas lekcji będą prezentować swoje prace na forum lub w grupach, opowiadając w ten sposób o sobie. Zadanie przeprowadzone w grupach może przewidywać też opcję dodatkowych, bardziej szczegółowych pytań. Przykładowo, jeśli uczeń mówi, że lubi psy, koledzy mogą zapytać, czy ma własnego pupila, a jeśli tak, jak się wabi lub czy lubi także jeszcze inne zwierzęta i dlaczego. Dla ułatwienia i urozmaicenia zadania, uczniowie mogą otrzymać formularz, do którego będą musieli wpisać wszystkie usłyszane informacje. Wówczas będą zadawać pytania dodatkowe, bazujące na tym, co zostało powiedziane.
- **Szybkie czytanie** – jest to ćwiczenie oparte o zasadę skimmingu, czyli szybkiego przeglądania oraz scanningu, czyli wzrokowego „skanowania” tekstu. Jak je przeprowadzić?

Przykładowo uczniowie przeglądają tekst lub materiał źródłowy – w tym przypadku posłużymy się broszurą lub stroną internetową biura podróży. W pierwszej kolejności starają się odpowiedzieć na pytanie, czego dotyczy zaprezentowany tekst lub w którym kraju bądź regionie znajduje się przedstawiony hotel, a później poszukają bardziej szczegółowych informacji – nazwy hotelu, godzin posiłków oraz celów sobotniej wycieczki fakultatywnej. Ćwiczenie można przeprowadzić w różnych wariantach – kierować te same pytania do całej klasy lub podzielić ją na grupy, dając każdej inny zestaw pytań. W grupach uczniowie mogą albo podzielić się pracą, albo wspierać się wzajemnie w poszukiwaniach. Na zakończenie dzielą się z resztą osób znalezionymi w tekście informacjami. W opisanie ćwiczenie można włączyć opcję korzystania z różnych dodatkowych źródeł do nauki języka, takich jak słowniki lub internet. (Gruszczyńska 2017:14)

- **Metoda kuli śnieżnej** – uczniowie samodzielnie słuchając lub czytając tekst, sporządzają ogólne notatki. W następnej kolejności łączą się w pary, porównują swoje zapiski i wymieniają się informacjami. Po zakończeniu tych czynności mogą po raz kolejny wysłuchać lub przeczytać tekst, po czym (tym razem już w grupach) ponownie wymienić się spostrzeżeniami. Nauczyciel może wręczyć im przygotowaną wcześniej kartę pracy z pytaniami lub zagadnieniami. Na koniec lekcji uczniowie na forum prezentują wspólną wersję streszczenia i interpretacji tekstu.

Ćwiczenia szczególnie efektywne dla słuchowców:

- **Burza mózgow** – ćwiczenie to można przeprowadzić zarówno w klasie, jak i online, wykorzystując stronę AnswerGarden lub też udostępnić uczniom przygotowaną planszę z pytaniem. Zadaniem uczniów jest dzielić się swoimi odpowiedziami i propozycjami na forum – ustnie lub na czacie spotkania. Nauczyciel albo oddelegowana do tego osoba może zapisywać podane pomysły, by były widoczne dla wszystkich.
- **Dyskusja** – najistotniejsze w niej jest pytanie, które nauczyciel postawi uczniom. Powinno być dla nich interesujące, bliskie ich aktualnym problemom. Dyskusja może jednakże dotyczyć także zagadnień gramatycznych czy analizy zdań, ich poprawnego tłumaczenia lub interpretacji.
- **Wędrujące kartki** – w tej metodzie nauczyciel czyta lub włącza nagranie fragmentu jakiejś historii. Posłużymy się tu przykładem opowiadania o tematyce kryminalnej. Zadaniem uczniów jest zgadnąć, kto jest sprawcą kradzieży. Uczniowie zapisują sobie informacje, które wydają im się istotne, a następnie przekazują swoją kartkę z notatkami koledze lub koleżance po prawej stronie. Później wszyscy ponownie słuchają tekstu, uzupełniają otrzymane notatki i znów przekazują je dalej. Na koniec wspólnie dyskutują o tym, który z bohaterów historii mógł dokonać przestępstwa i dlaczego. Ćwiczenie angażuje do pracy wszystkich uczniów, pozwala na dzielenie się wiedzą i uczenie od siebie nawzajem.
- **Wzajemne odpytywanie** – uczniowie, pracując w grupach, przygotowują pytania powtórzeniowe z danego rozdziału. Mogą one dotyczyć zarówno gramatyki, jak i leksyki. Odpowiednie są też krótkie zadania, zagadki czy hasła do odgadnięcia. Następnie grupy albo wymieniają się przygotowanymi ćwiczeniami,

albo przesiadają do innego stołu, na którym znajdują się przygotowane przez uczniów ćwiczenia. Ta metoda pozwala wcielać się w rolę zarówno ucznia, jak i nauczyciela. Do zabawy można też włączyć elementy rywalizacji, a co za tym idzie nagród, takich jak odznaki, pieczątki motywujące, tablice zachowań czy punktowanie wyników w nauce (Kondracka-Szala 2017).

Ćwiczenia szczególnie efektywne dla kinestetyków:

- **Drama** – metoda bardzo polecana na zajęciach z języka obcego, przeprowadzana zwykle w parach lub małych grupach. Uczniowie na podstawie przedstawionego wcześniej dialogu wcielają się w jego bohaterów. Mogą na początku posługiwać się tymi samymi słowami, ćwicząc wymowę oraz nowe struktury, a następnie modyfikować wybrane elementy (zamienniki mogą być dla ułatwienia podane pod tekstem). Na koniec uczniowie samodzielnie piszą dialog w oparciu o materiał z lekcji lub też – jeśli mają ochotę – odgrywają wymyśloną przez siebie scenkę na forum klasy.
- **Łożysko kulkowe** (niem. *Kugellager*) – sprawdza się w celu ćwiczenia krótkich dialogów lub na początkowym etapie nauki, gdy uczniowie przedstawiają się lub mówią o swoich zainteresowaniach. Dzięki zastosowaniu łożyska kulkowego mają możliwość porozmawiania z większą liczbą osób. Zaletą metody jest również uniknięcie chaosu w przypadku pracy z dużą lub niezdyscyplinowaną grupą.
- **Kim jestem?** – nauczyciel przypina każdemu uczniowi na plecach lub mocuje na opasce założonej na głowę kartonik z nazwą lub/i obrazkiem przedstawiającym wybrany zawód. Uczniowie krążą po klasie, aby dowiedzieć się, jaki zawód reprezentują. Pozostali uczniowie na zadane pytania mogą udzielać jedynie odpowiedzi „tak” lub „nie”. Uczeń zbiera informacje od różnych osób, każdemu zadając tylko jedno pytanie.
- **Piłeczka** – ćwiczenie niewymagające dużej sprawności ruchowej uczniów – siedząc na swoich miejscach, przekazują sobie lekką piłkę lub maskotkę. Zastosowanie tego rekwizytu zależy od reguł, które ustali nauczyciel – może posłużyć do wskazania ucznia, który na przykład poda kolejną osobę odmienianego wspólnie czasownika. Zabawa może także urozmaicić lekcję powtórzeniową – uczniowie mogą zadawać pytania w oparciu o omówiony wcześniej materiał, a następnie rzucać piłkę, nie mówiąc jednak, do kogo, tak aby wszyscy uczniowie mogli zastanowić się nad odpowiedzią. Osoba, która złapie piłkę, odpowiada na zadane pytanie. Może również wspomóc się wszystkimi dostępnymi materiałami, takimi jak notatki, zeszyt czy książka. Później sama zadaje kolejne pytanie i rzuca piłkę. Nauczyciel może również zaplanować zabawę i wcześniej poprosić uczniów o przygotowanie zestawu pytań wraz z ewentualnymi odpowiedziami. Ta metoda zaoszczędzi czas lekcyjny przeznaczony na podjęcie decyzji, jakie pytanie zadać.
- **Lekcje pozaszkolne/wycieczki** łączą w sposób interdyscyplinarny różne przedmioty szkolne, wspierając ogólny rozwój uczniów.

Wybierając odpowiednie metody, należy kierować się zasadą stwarzania uczniom możliwości zapoznania się naprzemiennie z wieloma metodami aktywizującymi. Elastyczne podejście do wyboru metod sprzyja rozwojowi różnych kanałów percepcji, co bezpośrednio przekłada się na efektywność procesu dydaktycznego.

Metody aktywizujące wszystkie kanały percepcji:

- **Metoda projektu** – warto wykorzystywać ją, proponując uczniom zarówno krótsze projekty, zajmujące 2–3 jednostki lekcyjne, jak również bardziej rozbudowane, nawet kilkumiesięczne. Mogą dotyczyć zagadnień związanych z historią, społeczeństwem, geografią, kulturą, sztuką i wszystkim tym, co jest dla uczniów ciekawe i jednocześnie kształcące.

Oto lista przykładowych tematów projektów interdyscyplinarnych:

– **Moja wyspa, moje państwo** – uczniowie projektują swoje własne państwo lub wyspę.

– **Emigracja czy imigracja?** – omówienie problemów emigracyjnych oraz imigracyjnych we Włoszech i w Polsce.

– **Romeo i Verona** – przygotowanie własnej wersji przedstawienia inspirowanego dramatem Szekspira *Romeo i Julia*.

– **Z wizytą u boga Ognia** – ogólnoszkolna impreza wokół tematu wulkanów znajdujących się na terenie Włoch oraz związanych z nimi mitologii i legend.

– **Odlecieć jak Da Vinci** – zorganizowanie wystawy prezentującej twórczość legendarnego włoskiego wynalazcy – Leonarda Da Vinci.

- **Metoda stacji dydaktycznych** – może znaleźć swoje zastosowanie podczas lekcji powtórzeniowych lub podsumowujących. Na każdej ze stacji, którymi są stoliki, jeden uczeń lub mała grupa rozwiązuje różne zadania – przykładowo może być to konieczność przeczytania krótkiego fragmentu tekstu i odpowiedzenie na kilka pytań z nim związanych, krzyżówka z hasłem bądź rozwiązanie zagadki. Innym ćwiczeniem może być ułożenie w kolejności dialogu z rozsypanych fragmentów wypowiedzi lub dopasowanie definicji do pojęć. Zadania mogą również dotyczyć kultury (uczniowie muszą przykładowo przyporządkować zdjęcia zabytków do ich włoskich nazw) lub gramatyki (np. konieczność posegregowania podanych rzeczowników według ich liczby i rodzaju).
- **Metoda odwróconej lekcji** (ang. *flipped learning*) – uczniowie najpierw w swoich domach zapoznają się z nowymi treściami, a później w szkole, pracując w grupach, pogłębiają i utrwalają swoją wiedzę, ćwiczą umiejętności, rozwiązują problemy oraz analizują rezultaty swojej pracy. Nauczyciel jest jedynie wsparciem i pomocą; może też wyznaczać uczniom kolejne cele (Janicki 2016).
- **Gry i zabawy językowe** – elementy gier i rywalizacji angażują uczniów w proces dydaktyczny, ponieważ uczniowie wykorzystują w tej sytuacji język jako narzędzie nie tylko do komunikacji, ale i do zabawy. Gry i zabawy wspierają motywację ucznia, gdyż każdy człowiek w naturalny sposób dąży do tego, co sprawia mu przyjemność. Dobrą praktyką jest zakończenie większej partii materiału grą planszową lub w formie online. Gry interaktywne nauczyciel stworzy w łatwy sposób na darmowych stronach, takich jak [Genial.ly](https://genial.ly), [Wordwall](https://wordwall.net), [Hot Potatoes](https://hotpotatoes.com) (dostęp: 9.09.2022) czy też wykorzystując takie narzędzia, jak Kahoot, Socrative lub Quizz.

ROZDZIAŁ III

Organizacja procesu dydaktycznego – zasady pracy na lekcji języka włoskiego.

Warunki i sposoby realizacji podstawy programowej

Podstawa programowa jasno określa warunki realizacji zawartych w niej postanowień. Zakłada, że nadrzędnym celem edukacji językowej jest wykształcenie w uczniach umiejętności porozumiewania się w języku obcym, jednocześnie nie wykluczając dążenia do coraz wyższego stopnia poprawności. Należy zdawać sobie sprawę, że rozwijanie kompetencji językowych jest procesem trwającym wiele lat, a efekty zależą od różnych czynników. Zadaniem szkoły jest zapewnienie warunków sprzyjających jak najpełniejszemu wykorzystaniu godzin dydaktycznych przeznaczonych na naukę.

W edukacji dostępnej w liceum ogólnokształcącym oraz technikum niezwykle ważnych jest kilka czynników – pierwszym jest zapewnienie uczniowi możliwości kontynuowania nauki języka obcego nowożytnego, którego uczył się na wcześniejszym etapie edukacyjnym. Uczeń zaczynając liceum lub technikum ma możliwość wyboru innego języka jako pierwszego w przypadku, gdy:

- zaczyna trzeci etap edukacji w oddziale lub szkole dwujęzycznej, w której język będący drugim językiem obcym w szkole podstawowej może stać się językiem nauczonym jako pierwszy język obcy,
- konieczność kontynuacji tego samego języka obcego jako pierwszego ograniczałaby uczniowi wybór szkoły ponadpodstawowej.

Należy jednak pamiętać, że jedynie wariant III.1.P podstawy programowej zapewnia uczniowi przygotowanie do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym.

Praca w grupach

Obowiązkiem szkoły jest zapewnienie uczniom możliwości pracy w grupach o zbliżonym poziomie biegłości. W szkołach, w których uczniowie mogą wybrać spośród puli kilku języków obcych nowożytnych, organizowane są grupowe zajęcia językowe (tzw. grupy międzyoddziałowe), których członkami są uczniowie z różnych, równoległych klas. Dzięki temu zajęcia z różnych języków odbywają się w tym samym czasie, a uczniowie konkretnej klasy dzielą się, by uczestniczyć w wybranym przez siebie kursie. Praca w mniejszych i zbliżonych poziomem grupach umożliwia efektywniejsze przyswajanie wiedzy oraz lepsze dopasowanie metod i treści pracy do indywidualnych potrzeb uczestników. Ponadto, pracując w mniejszych grupach, nauczyciel ma więcej możliwości poświęcenia należytej uwagi uczniom mniej zdolnym, jak i szczególnie zdolnym.

Pomimo tych starań, nie należy oczekiwać, że wszyscy uczniowie jednakowo opanują materiał. W procesie dydaktycznym trzeba wziąć pod uwagę ich indywidualne style przyswajania informacji (wzrokowcy, słuchowcy, kinestetycy) oraz zróżnicowaną sprawność intelektualną i psychofizyczną. Każdy uczeń może mieć inne motywacje, cele, potrzeby oraz otwartość na wyrażanie się w języku obcym. Z tych powodów członkowie grupy nie są w stanie pracować w jednakowy sposób. Dodatkowo należy uwzględnić osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych. Wszystkie te czynniki nakładają na nauczyciela obowiązek indywidualnego podejścia nie tylko do jednostkowych uczniów, ale i do całej grupy (lub grup).

W pracy dydaktycznej nauczyciel może dostosowywać (a więc różnicować) materiał pod względem:

- treści – przykładowo podczas wykonywania zadań wymagających opisu obiektu od uczniów mniej zdolnych nauczyciel powinien oczekiwać treści o niższym stopniu zaawansowania – na przykład podawania pojedynczych słów czy krótkich fraz, od uczniów bardziej zaawansowanych – prostych zdań, a bardzo zdolnych powinien motywować do użycia bogatszego i bardziej szczegółowego słownictwa oraz możliwie najbardziej zaawansowanych struktur gramatycznych. Mimo że wszyscy uczniowie będą pracować nad tym samym zadaniem, wykonają je na zróżnicowanym poziomie,
- zadań – gdy uczniowie w grupach pracują nad tym samym materiałem, każda z grup powinna mieć inny typ zadań sprawdzających. Uczniowie z orzeczeniem o SPE – zadania bardziej odtwórcze, np. typu prawda/fałsz; uczniowie bardziej zaawansowani – zadania wymagające więcej zaangażowania, np. szukanie synonimów czy określonego typu słów. Z kolei uczniowie najbardziej uzdolnieni powinni udzielać odpowiedzi na pytania otwarte lub opisywać własne uczucia czy skojarzenia związane z omawianym materiałem,
- ról – nauczyciel, planując ćwiczenia związane z odgrywaniem ról, dyskusowaniem czy projektem, przydziela słabszym uczniom role wykorzystujące ich inne uzdolnienia – na przykład plastyczne, muzyczne czy organizacyjne,
- dodatkowych aktywności – przydzielając uczniom dodatkowe zadania, nauczyciel powinien kierować się następującą zasadą ich doboru: uczniom mniej zdolnym przydzielać takie, które pomogą wyćwiczyć i zautomatyzować użycie języka; uczniom bardzo zdolnym lub przygotowującym się do egzaminu maturalnego – ćwiczenia poszerzające słownictwo oraz automatyzujące bardziej skomplikowane struktury, a pozostałej części – takie, które rozwijają zdobyte już umiejętności,
- zadań kreatywnych – tutaj należy dawać uczniom takie zadania, które każdy z nich, niezależnie od swoich umiejętności, będzie mógł wykonać, choć rezultaty będą inne. Przykładem takich zadań może być dokończenie zdania lub historii własnymi słowami.

Pamiętając o zróżnicowaniu grupy, nauczyciel może wspierać wydawanie poleceń mową ciała, rekwizytami i rysunkami.

Dobór treści

Wybierając treści lekcji, wskazane jest, aby nauczyciel języka włoskiego współpracował z nauczycielami innych przedmiotów. Dzięki temu może dopasować materiał leksykalny do zagadnień omawianych na innych lekcjach. W liceum może współpracować z nauczycielami historii, języka polskiego, muzyki czy historii sztuki, odnosząc się do zagadnień poruszanych na ich zajęciach (jeśli jest to możliwe). Kiedy przykładowo na lekcji języka polskiego omawiane są klasyki literatury włoskiej, takie jak *Dekameron* czy *Boska komedia*, nauczyciel języka włoskiego może wykorzystać ten moment, by zapoznać uczniów z fragmentami tekstu w oryginale. Jeżeli obawia się, że poziom ich zaawansowania uniemożliwi zrozumienie lektury, może pokazać też nieskomplikowany film dotyczący tego dzieła literackiego lub poruszanej w nim tematyki albo też – nawiązując do tematu literatury włoskiej – zaproponować uczniom obejrzenie filmu o Florencji, będącej kolebką języka włoskiego. W ten sposób przybliży uczniom realia, w których tworzyli znani pisarze włoscy.

Dobrym pomysłem jest także przygotowanie krótkich tekstów (dopasowanych do poziomu zaawansowania zespołu klasowego) na temat znanych włoskich twórców. Nauczyciel może podzielić uczniów na grupy, prosząc, aby każda z nich opracowała inny fragment. Dodatkowo można odpowiedzieć na kilka pytań dotyczących daty urodzenia pisarza, okresu powstania dzieła literackiego, tytułów dzieł i konkretnego szczegółu z biografii autora. Po przedstawieniu na forum zdobytych informacji, uczniowie mogą wykonać ćwiczenie polegające na dopasowaniu daty urodzenia, nazwy utworów i faktów biograficznych do nazwisk omówionych twórców. Dzięki temu nie tylko wzbogacają i utrwalają wiedzę z zakresu języka polskiego, ale także ćwiczą struktury i słownictwo w języku włoskim, ćwiczą wyszukiwanie istotnych informacji oraz domysł językowy, czyli rozumienie znaczenia nowych słów jedynie na podstawie kontekstu.

Nauczycielom techników zalecane jest, aby ściśle współpracowali z nauczycielami przedmiotów zawodowych oraz – o ile to możliwe – integrowali treści nauczane na lekcjach zawodowych z tymi, które są realizowane na lekcjach języka włoskiego. Uczniom szkoły o profilu budowlanym nauczyciel może zaproponować ćwiczenia na uzupełnianie zdań rodzajnikiem określonym, bazując na prostym tekście dotyczącym struktury budynku. Uczniowie szkoły gastronomicznej mogą przynieść fotografie lub podać nazwy swoich ulubionych potraw, a następnie sporządzić listę składników niezbędnych do ich przygotowania, z uwzględnieniem rodzajników określonych. Formy czasowników łatwiej ćwiczyć z uczniami, dla których dialog lub tekst bazuje na bliskiej im tematyce i łączy się z innymi przedmiotami szkolnymi.

Można również poprosić uczniów o próbę przetłumaczenia na język włoski kilku zdań, najważniejszych informacji lub fragmentów tekstu z podręcznika do przedmiotu zawodowego. W zależności od poziomu grupy, mogą to być pojedyncze słowa kluczowe, proste zdania lub streszczenie dłuższej partii tekstu. Takie ćwiczenie będzie również doskonałym sposobem utrwalenia wiadomości z innych dziedzin. Pomoże przygotować się uczniom do sprawdzianów z przedmiotów zawodowych, a także zapozna ich ze słownictwem zawodowym w języku włoskim. Uczniom techników dodatkowo zaleca się wzbogacić treści programowe o zagadnienia z bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP), kompetencje społeczne i personalne oraz informacje dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej.

Dużą wartość niosą autentyczne pomoce dydaktyczne, takie jak filmy i materiały audio – wzbogacają one zasób słownictwa z dziedzin, które często są ignorowane w podręcznikach do nauki języka włoskiego – budownictwo, informatyka (IT), inżynieria, architektura czy działalność gospodarcza. Warto również zachęcać młodzież do rozwijania swoich umiejętności w domu poprzez oglądanie filmów lub seriali włoskich dostępnych online lub czytania lektur uproszczonych i artykułów w języku włoskim. Można także organizować z uczniami dni języka włoskiego, seanse filmowe czy wystawy, angażując ich w ten sposób w życie szkoły. Uczniowie z dumą będą dzielić się z kolegami z innych klas swoją wiedzą oraz prezentować swoje pasje i umiejętności.

Sala przeznaczona do nauki języka

Ważną kwestią jest, aby nauczyciel miał dostęp do właściwie przygotowanej sali do nauki języka obcego. Powinien znaleźć się w niej odtwarzacz płyt CD lub plików dźwiękowych. Bardzo przydatny jest komputer z dostępem do internetu, umożliwiający prezentowanie uczniom filmów i ćwiczeń. Dobrze, by nauczyciel miał możliwość zastosowania na lekcji

rzutnika lub większego monitora LCD. Gdy grupa jest mała, możliwe jest obejrzenie materiału na laptopie lub monitorze komputera, jeśli odpowiednio ustawi się ławki. Dobrze, aby tablica w sali była chociaż w części magnetyczna, by umożliwić nauczycielowi przypinanie do niej obrazków i plakatów uczniów. Podczas zajęć uczniowie mogą także wykorzystać swój telefon, sprawdzając słowa w słowniku lub aplikacji internetowej (Pons, Edilingua), grając całą klasą w grę Kahoot czy też nagrywając swoją wypowiedź lub krótki film dotyczący na przykład swojego osiedla, miasta, mieszkania lub szkoły. Tego typu zadania świetnie sprawdzają się także podczas lekcji zdalnych. Uczniowie mogą przestać przygotowane wcześniej materiały nauczycielowi lub odtworzyć je na forum, dzieląc się ekranem.

Bez względu na możliwość korzystania z tablicy multimedialnej, nauczyciel będzie potrzebował również tradycyjnych pomocy dydaktycznych. W związku z tym zaleca się, by posiadał w klasie szafkę do ich przechowywania. Jeśli nauczyciel każdą lekcję prowadzi w innej sali, przyda się także pudełko lub koszyk, w którym będzie mógł przechowywać materiały pomocnicze, takie jak magnesy, samoprzylepne karteczki, kostki i pionki do gier, klocki, szpatułki, spinacze, piłeczki lub maskotki, masę mociującą, plastry samoprzylepne, flamastry, plansze gier, fotografie i inne pomoce przydatne podczas zajęć, które łatwo można zabrać ze sobą. Wiele pomocy dydaktycznych można wykonać samodzielnie lub wykorzystać różnego rodzaju przedmioty codziennego użytku. Przykładowo plastikowe zakrętki do napojów mogą służyć za pionki. Pod ich spodem można wkleić karteczki z obrazkami lub słowami, które pomogą uczniom układać krótkie historie lub opisywać swój dzień. Cyfry umieszczone pod nakrętką mogą służyć losowaniu zadania, grupy lub pytania. Również wiele gier dydaktycznych może być wykonanych samodzielnie – przygotowany raz schemat planszy z pustymi okienkami nauczyciel może wykorzystywać wielokrotnie, wpisując za każdym razem inne pytania lub umieszczając odpowiedni obrazek stymulujący wypowiedź. Wzór można przygotować odręcznie, na kartce formatu A3 lub w dowolnym komputerowym edytorze tekstu, a następnie zapisać w formacie PDF. Tego typu gry są wartościową pomocą również w edukacji zdalnej. Ich zaletą jest niewielki koszt przygotowania i możliwość dostosowania do dowolnej treści.

Coraz częściej nauczyciele zdają sobie sprawę, że wygląd sali lekcyjnej ma wpływ na nastawienie uczniów i ich zaangażowanie w proces dydaktyczny – zauważają, jak ważna jest jej estetyka oraz panująca tam ogólna atmosfera. W myśl założeń neurodydaktyki, czyli stosowania technik nauczania przyjaznych mózgowi, przestrzeń, w jakiej przebywamy, ma wpływ na samopoczucie, motywację, a co za tym idzie – na efekty uczenia się. Różnice w wyposażeniu, wystroju i ustawieniu sprzętów w sali językowej wynikają z jej celów i funkcji komunikacyjnej. Organizacja przestrzeni powinna umożliwiać komunikację między uczniami oraz stwarzać okazje do pogłębiania wiedzy o kraju, z którym język jest związany.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzenia, istotna wydaje się krótka konsultacja z uczniami na temat wystroju sali lekcyjnej, tak by aranżując przestrzeń dydaktyczną wziąć pod uwagę ich preferencje i potrzeby. Na ścianach powinny pojawić się także plakaty lub zdjęcia przedstawiające kulturę i historię Włoch.

Do zorganizowania przestrzeni ściennej przydatne będą różnego rodzaju tablice korkowe. Można także pomalować fragmenty ściany farbą magnetyczną lub tablicową, zwiększając tym samym ilość przestrzeni przeznaczonych na ekspozycję pomocy

dydaktycznych. Warto zaangażować uczniów w przygotowanie plakatów dotyczących aktualnie omawianych zagadnień lub elementów z życia społeczności klasowej bądź szkolnej. Ekspozycja powinna być w języku włoskim. Dużym błędem jest pozwolenie na to, by zbyt długo pozostawała na ścianach. Należy pamiętać, aby regularnie zmieniać plakaty i nie umieszczać razem zbyt wielu rozpraszających elementów. Ekspozycja nowych materiałów powinna być poprzedzona ich prezentacją i omówieniem na forum klasy (może być to również element zadania na lekcji).

Niebagatelne znaczenie ma również ustawienie ławek w pracowni językowej. Jest to szczególnie ważne w przypadku uczniów ze SPE. W takiej sytuacji należy dostosować przestrzeń do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia np. niepełnosprawnego ruchowo lub niedowidzącego.

Ustawienie stołów

Ustawienie ławek należy dostosować do zadań, jakie uczniowie będą podejmować podczas zajęć, dlatego powinno ono być mobilne i zmieniać się w zależności od działań, do jakich nauczyciel zaprasza uczniów na lekcji języka. Jeśli nauczyciel dysponuje dużą salą językową, można podzielić ją na różne strefy: do pracy w grupach lub parach, do pracy indywidualnej. Wówczas mogłaby się znaleźć w klasie wydzielona strefa z ławkami do pracy wymagającej zapisywania lub skupienia, a także „strefa komfortu”, gdzie znajdować się będą pufy lub poduszki, albo małe stanowiska do ćwiczeń komunikacyjnych.

Ze względu na rodzaje realizowanych na zajęciach czynności i ćwiczeń dydaktycznych, można zaproponować następujące sposoby ustawienia stołów:

- **w podkowę** – takie ustawienie jest korzystne przy większości zadań podejmowanych w klasie – sprawdzaniu pracy domowej, pracy na forum klasy, dyskusji, zadawaniu pytań i udzielaniu odpowiedzi nauczycielowi, pracy z tekstem (czytanie, słuchanie) czy też podczas opisywania ilustracji lub oglądania filmu. Dzięki ławkom ustawionym w kształcie litery U uczniowie widzą nauczyciela oraz siebie nawzajem. Nauczyciel ma też łatwy dostęp do każdego ucznia.
- **w koło** – takie ustawienie sprzyja komunikacji, ponieważ wszyscy widzą siebie nawzajem i wszyscy są tak samo ważni, co wpływa na aktywny udział w ćwiczeniach komunikacyjnych. Odmianą takiej formy mogłyby być krzesła lub pufy/poduszki ustawione w kręgu.
- **w kształcie wysp** – polega na połączeniu dwóch lub trzech ławek, przy których może usiąść grupa uczniów. Dzięki temu widzą się nawzajem i mogą się łatwo komunikować oraz wspólnie wykonywać zadania. Korzyścią pracy w grupie jest wydłużenie realnego czasu na mówienie oraz łatwy podział pracy – w każdej grupie jest osoba odpowiedzialna za inny aspekt wspólnej pracy: za notatki, za kontrolę czasu czy prezentację rezultatu. Grupa daje też uczniom poczucie bezpieczeństwa i możliwość uczenia się od siebie nawzajem.
- **w rzędach** – jest to ustawienie ławek (najczęściej jednoosobowych lub dwuosobowych) bardzo popularne w szkołach. Właściwe jest głównie wtedy, gdy uczniowie powinni skoncentrować się na przedstawianym materiale, takim jak wyjaśnianie zagadnień przez nauczyciela, wygłaszana na forum prezentacja czy referat. Pozwala też skupić się na pracy własnej, dlatego jest preferowane

podczas testów. Takie ustawienie ławek można wykorzystać również do pracy w parach lub nawet w grupach czteroosobowych, prosząc uczniów o odwrócenie się do kolegów z ławki umieszczonej za nimi.

- **pod ścianami** – ławki ustawione pod ścianami zapewnią wolną przestrzeń na środku, przez co umożliwiają uczniom swobodne przemieszczanie się i nawiązywanie kontaktu z każdym uczestnikiem zajęć. Takie ustawienie ławek jest idealne, jeśli chcemy, by uczniowie mieli możliwość swobodnej rozmowy z każdą osobą w zespole klasowym.

Jeśli nauczyciel planuje połączenie kilku rodzajów aktywności, należy się zastanowić, które z powyższych ustawień będzie najlepsze dla wszystkich razem. Gdy w trakcie lekcji zdecyduje się na zmianę ustawienia ławek, warto, by wykorzystał ten czas na przekazywanie w języku włoskim poleceń dotyczących szczegółów nowej aranżacji przestrzeni klasowej. Stworzy to uczniom okazję do ćwiczenia rozumienia słów i zwrotów w odpowiednim kontekście.

Komunikacja między nauczycielem a uczniami

Na lekcjach należy dążyć do stopniowego zwiększania używania języka włoskiego. Wpływa to bardzo istotnie na postępy uczniów. Sala klasowa często jest jedynym miejscem, w którym uczeń ma kontakt z językiem obcym, dlatego należy dążyć do efektywnego wykorzystania każdej możliwości wypowiedzenia się. Pomocne może okazać się przygotowanie dla uczniów podstawowych zwrotów komunikacyjnych, które najczęściej są używane i umieszczenie ich w widocznym miejscu. Ciekawą opcją jest też umówienie się z uczniami na komunikat w języku włoskim, używany, gdy chcą wyjść do toalety albo usprawiedliwić swoje spóźnienie na zajęcia. Ważne jest, by czasem traktować takie rozwiązanie w charakterze zabawy i doceniać wysiłki uczniów. Formę gry w komunikat można rozwijać – przykładowo bardziej zaawansowani uczniowie mogą bawić się w wymyślanie najciekawszych wymówek swojego spóźnienia lub nieobecności. Powodzenie przedsięwzięcia zależy od jakości kontaktu nauczyciela z uczniami. Tworzenie i wykorzystywanie sytuacji sprzyjających używaniu języka obcego w sytuacjach naturalnych oraz bliskich celom uczniów, zachęca ich do częstszego stosowania poznanych struktur i słownictwa.

Nauczyciel powinien stwarzać uczniom możliwość uczestniczenia w sytuacjach, które mogą stać się ich udziałem w przyszłości – przykładem jest wspomniana już wcześniej metoda dramy, czyli prezentowanie scenek związanych z życiem uczniów – pracą w wybranym przez nich zawodzie, zainteresowaniami lub życiowymi doświadczeniami.

Podczas zajęć lekcyjnych warto też zwrócić uwagę na długość wypowiedzi nauczyciela (tzw. TTT, czyli *teacher talking time*). Nie powinna ona jednorazowo przekraczać dziesięciu minut i stanowić więcej niż 30% czasu lekcji (Horata, 2017: 30). Wypowiedź nauczyciela w języku obcym powinna charakteryzować się prostym i zrozumiałym językiem, przy jednoczesnym zachowaniu jego naturalności. Należy posługiwać się językiem będącym zawsze nieco powyżej kompetencji uczniów, czyli zrozumiałym w około 85–95%. Zaleca się, aby nauczyciel w swojej wypowiedzi odnosił się do wiedzy, którą uczniowie już posiadają, zadawał pytania zachęcające do wypowiedzi oraz stosował pauzy, dając uczniom czas na odniesienie się do usłyszanych treści. Warto stosować powtórzenia i peryfrazy, tak by kilkakrotnie przywoływać tę samą treść wypowiedzi.

Czas wypowiedzi ucznia (tzw. STT, czyli *student talking time*) powinien stanowić dominującą część lekcji, gdyż staje się on okazją do przełamywania barier w mówieniu oraz stwarza warunki do słuchania wypowiedzi kolegów. Nie należy obawiać się błędów, gdyż jest to doskonała okazja, aby nauczyciel zorientował się, które zagadnienia wymagają powtórzenia lub dodatkowego przeciwieństwa. Jeśli celem jest pracowanie nad płynnością wypowiedzi uczniów, nauczyciel nie powinien koncentrować się na nieustannym korygowaniu błędów, jeżeli tylko nie zakłócają one drastycznie komunikatu. Błędy można dyskretnie wynotować i odnieść się do nich później, niekoniecznie nawet wskazując ich autora. Zapewnienie uczniom odpowiedniej ilości czasu na wypowiedź sprzyja utrzymaniu dyscypliny na lekcji i zaangażowania w zadania.

W celu ograniczenia TTT, nauczyciel może posłużyć się mową ciała, gestami i mimiką. Można prosić uczniów, aby sami powtórzyli polecenie, instrukcję lub pytanie. Zaleca się także stosowanie elicytacji, czyli naprowadzania ucznia na właściwą odpowiedź oraz stosowania pytań otwartych, które zostawiają przestrzeń na dłuższą wypowiedź. Czas mówienia nauczyciela podczas lekcji ogranicza też praca w parach i grupach.

Nauczyciel powinien odnosić się z szacunkiem do ucznia i traktować go jak pełnowartościowego partnera w rozmowie. Powinien wykazać się empatią, zrozumieniem i akceptacją. Nie należy przerywać wypowiedzi ucznia bez naprawdę ważnych powodów. Pauza w wypowiedzi może oznaczać tylko chwilowe zastanawianie się nad kolejnym sformułowaniem – konieczne jest właściwe zinterpretowanie mowy ciała ucznia, aby nie zakłócić toku jego wypowiedzi. Należy zwracać uwagę, by komunikat werbalny nauczyciela był zgodny z niewerbalnym. Wiąże się z tym umiejętność aktywnego słuchania. Nauczyciel patrzy na osobę mówiącą. Błędem jest zajmowanie się wówczas innymi czynnościami, mogącymi sygnalizować znużenie lub brak wystarczającej uwagi ze strony nauczyciela. Jest on odpowiedzialny za kształtowanie stylu porozumiewania się w klasie – staje się wzorem i wyznacza reguły. Ważne jest więc zwracanie się do uczniów poprzez komunikat asertywny oraz zgodny z zasadami porozumienia bez przemocy.

Komunikację między nauczycielem a uczniem można także rozpatrywać w bardziej pragmatyczny sposób, zwracając uwagę na możliwe kanały i środki przekazu. Wymiana informacji między nauczycielem a uczniami i rodzicami może przebiegać za pomocą poczty mailowej i dziennika elektronicznego. W warunkach stacjonarnych nauczyciel jest dostępny również fizycznie podczas lekcji, przerw i konsultacji. W edukacji zdalnej spotkania z nauczycielem przenoszą się do przestrzeni wirtualnej, w której można wykorzystać udostępnioną przez szkołę platformę lub różnego rodzaju komunikatory, takie jak Messenger, Skype, WhatsApp i inne.

Na lekcjach zdalnych uczniowie muszą widzieć nauczyciela. Nie zawsze decyduje się on na włączenie kamerki – jest to poważnym błędem i naruszeniem zasad etykiety, gdyż to nauczyciel prowadzi spotkanie. Wyjątkiem mogą być problemy techniczne lub sytuacje rzadkie i nietypowe. Udostępnienie swojego wizerunku przez nauczyciela jest ważne na lekcji języka także dlatego, że komunikacja odbywa się tam na różnych poziomach – sygnały niewerbalne, takie jak mimika czy gesty nauczyciela, mogą być pomocne we właściwym zrozumieniu komunikatu. Będzie to także istotne wsparcie dla uczniów preferujących wzrokowy styl uczenia się. Jeśli tylko nauczyciel wykaże się wystarczającym zaangażowaniem i kreatywnością (również na zajęciach zdalnych),

odpowiednio dobierając ćwiczenia, będzie mógł stosować metody dydaktyczne dopasowane do różnych stylów uczenia się. Może poprosić uczniów, aby tylko słuchali wyłączając kamerki, innym razem, by biorąc udział w ćwiczeniach włączali je; może też zmotywować ich do aktywności ruchowej i poprosić, by na przykład przynieśli określone przedmioty znajdujące się w domu.

Kanał kontaktu należy dopasować do wieku i preferencji grupy. W celu dodatkowej komunikacji z uczniami, nauczyciele mogą wykorzystać popularne wśród młodzieży social media. W chwili obecnej większość szkół posiada swój profil na Facebooku, na którym można umieszczać informacje o aktualnych wydarzeniach szkolnych, konkursach czy realizowanych projektach. Oprócz takiej formy, nauczyciel może założyć grupę zamkniętą dla uczniów z danej klasy bądź dla grup uczących się języka włoskiego, których członkowie mają możliwość wymieniać się wiedzą i ciekawostkami. Jest to miejsce na luźniejszy i mniej formalny sposób wypowiedzania się. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciel mogą zamieszczać tam memy w języku włoskim, żarty czy ciekawostki dotyczące Włoch i języka włoskiego. Jest to też świetne miejsce do gromadzenia i porządkowania wiedzy – członkowie grupy mogą wymieniać się linkami do filmów tłumaczących zagadnienia gramatyczne lub leksykalne. Świat mediów społecznościowych stwarza możliwości rozwoju językowego także uczniom ze SPE, którzy mogą szukać w sieci wsparcia wśród kolegów lub też podzielić się z nimi ciekawą informacją. Wykorzystując grupę na Facebooku, nauczyciel może mieć kontakt z uczniami nawet podczas ferii czy wakacji – proponować im wyzwania, gry i zabawy językowe, zadawać pytania, publikować słówko dnia, zachęcać do umieszczania komentarza w języku obcym. Ważne jest, by już na wstępie ustalić z uczniami zasady komunikacji opartej na tolerancji i uprzejmości.

Dobrą praktyką jest również ustalenie zasad współpracy i komunikowania się. Doskonałym pomysłem jest zapisanie ich w formie kontraktu. Rozwinięciem mniej formalnego kontraktu są zasady oceniania i organizacji pracy na lekcji języka włoskiego. Jest to dokument, w którym znajdują się najważniejsze ustalenia szkolnego systemu oceniania oraz regulaminów szkolnych. Zarówno kontrakt, jak i zasady oceniania powinny znajdować się w widocznym miejscu w klasie, aby zawsze w razie potrzeby można było się do nich odwołać.

Nie należy zapominać o ankietach, które są badaniem potrzeb, sposobem na komunikowanie się ucznia z nauczycielem oraz oceną jego pracy. Najwięcej nauczyciel dowie się z ankiet anonimowych. Warto często ankietować uczniów, aby regularnie i na bieżąco monitorować przebieg procesu nauczania, poziom motywacji i zadowolenia z lekcji. Lepiej zadać 2–3 pytania, ankietując częściej, niż przeprowadzać jedną długą ankietę składającą się z wielu pytań.

Współpraca z rodzicami

Nie należy zapominać o znaczeniu komunikacji z rodzicami. Forma współpracy może być indywidualna, zbiorowa lub mieszana. Formą indywidualną będą konsultacje (stacjonarne lub online), rozmowy telefoniczne, wizyty domowe oraz kontakt za pomocą wspomnianych wcześniej kanałów, takich jak mail, dziennik elektroniczny lub dzienniczek ucznia. Formą zbiorową będą spotkania z ekspertami, szkolenia dla rodziców, pogadanki, spotkania towarzyskie, szkolne dni otwarte itp. Formami

mieszanymi jest wzajemne wyświadczenie sobie przysług, w które może być zaangażowana grupa rodziców lub pojedynczy opiekunowie. Świetną okazją do kontaktów rodziców i nauczycieli mogą być imprezy szkolne, festiwale, konkursy, festyny, wycieczki itp.

Warto wspomnieć, że współpraca między rodzicami a środowiskiem szkolnym może przynieść wiele obopólnych korzyści. Na początku należy zdiagnozować potrzeby i oczekiwania rodziców (przeprowadzając rozmowy lub ankiety), a także poprosić ich o wsparcie i zaangażowanie w życie szkoły. Rodzice są też zaangażowani w pomoc podczas wyjazdów/wycieczek lub urządzania wystroju klasy. Wszystko zależy od chęci, umiejętności i ilości czasu, którym dysponują. Ważną jednostką reprezentującą opiekunów i włączającą ich w życie szkoły jest rada rodziców, często proszona o opiniowanie dokumentów i przedsięwzięć realizowanych w szkole. W zamian nauczyciel może wspierać rodziców w wychowaniu swoich pociech poprzez informowanie o ich postępach w nauce, prowadzenie treningów umiejętności rodzicielskich lub właściwej komunikacji z młodzieżą.

W sytuacjach konfliktowych z rodzicem należy zachowywać spokój i kierować się merytoryką i faktami – zwłaszcza, jeśli rodzic jest wzburzony. Często zdarza się, że rodzice reagują emocjonalnie, gdy trudne sprawy dotyczą ich dzieci. Szukanie wspólnego rozwiązania i przestrzeni na spokojną rozmowę jest najlepszym wyjściem w trudnych sytuacjach. Dopiero w atmosferze obopólnego poszanowania i na poziomie logicznej argumentacji można dojść do satysfakcjonujących rozwiązań i kompromisów. Jest to powód, dla którego czasem warto wyjść z uśmiechem, empatią i zrozumieniem do rodzica, który wydaje się być negatywnie nastawiony. W ostatecznym rezultacie zarówno rodzice, jak i nauczyciel dążą do tego samego, nawet jeśli czasem miewają odmienne stanowiska.

ROZDZIAŁ IV

Treści kształcenia, umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe (uniwersalne) z uwzględnieniem planowania i wdrażania działań wspierających kształtowanie kompetencji kluczowych i umiejętności miękkich

Na dobór właściwych treści wpływa szereg czynników, które nauczyciel powinien wziąć pod uwagę planując proces dydaktyczny. Są to:

- wiek uczniów, klasa, etap edukacyjny,
- cele nauczania wyszczególnione w podstawie programowej,
- typ szkoły,
- cele i potrzeby deklarowane przez uczniów z uwzględnieniem ich przyszłej ścieżki zawodowej,
- rozwój kompetencji kluczowych i miękkich.

W niniejszym poradniku proponuje się układ treści dla uczniów realizujących wariant III.2.0. podstawy programowej, ponieważ to w oparciu o niego język włoski jest najczęściej nauczany w liceach ogólnokształcących i technikach.

Rozkład treści przygotowano zakładając, że lekcje języka włoskiego będą odbywały się w liceum ogólnokształcącym oraz technikum w wymiarze 2 godzin tygodniowo przez cztery lata nauki – razem stanowi to 240 godzin lekcyjnych (60 godzin na rok), pozwalających uczniowi osiągnąć poziom biegłości językowej A2. Proponuje się spiralny układ treści, zakładający powrót do poprzednio nauczanych zagadnień i odpowiednie ich rozbudowywanie.

W celu realizowania przedstawionych treści zaleca się stosowanie technik, metod oraz form pracy wspierających rozwój umiejętności przedmiotowych, ponadprzedmiotowych (uniwersalnych) oraz kompetencji miękkich i kluczowych. Warto stosować metody aktywizujące oraz formy pracy wymagające samodzielnego przygotowania, zachęcające ucznia do przejęcia odpowiedzialności za swoją część zadania. Wymierne rezultaty przynosi również praca w grupach, zespołach, podejmowanie zadań problemowych, rozwijających logiczne oraz kreatywne myślenie oraz korzystanie z technologii informatycznych.

Wdrożenie treści kształcenia należy dopasować do indywidualnych potrzeb uczniów oraz do specyfiki grupy. Można tego dokonać poprzez stopniowanie wymagań względem uczniów, o czym była już mowa wcześniej. Dobrą praktyką jest, aby nauczyciel, planując zadania dydaktyczne, przewidział kilka wersji danego ćwiczenia. Dla uczniów ze SPE może być to wersja podstawowa lub rozszerzona (w zależności od potrzeb), oparta o bardziej skomplikowane czynności i większy zasób struktur językowych. Każde zadanie przeprowadzane czy to stacjonarnie, czy zdalnie, wymaga refleksji ze strony nauczyciela oraz znajomości potrzeb i możliwości uczniów.

W nauczaniu zdalnym należy wziąć pod uwagę także dostęp uczniów do technologii. Niektórzy z nich mogą dzielić komputer z rodzeństwem lub wykazywać niedostateczne umiejętności obsługi niektórych programów. Część zadań nauczyciel przeprowadzi w sposób jak najbardziej zbliżony do nauczania analogowego. Nauczyciel

zamiast wyświetlać materiał, może pokazywać przedmioty; może też prosić uczniów o rozwiązanie ćwiczenia na kartce, a później pokazanie go lub wysłanie. Uczniowie mogą też zgłaszać się lub udzielać krótkich odpowiedzi poprzez podnoszenie ręki lub kolorowego kartonika itp.

Treści nauczania proponuje się podzielić na 5 bloków tematycznych, do których będzie się nawiązywać w każdym roku, w myśl spiralnego układu treści:

- człowiek, życie prywatne, miejsce zamieszkania, edukacja i praca,
- zakupy, usługi, żywienie,
- podróże, środki transportu, kraje, świat przyrody,
- zdrowie, sport,
- kultura, tradycje.

Pierwszy rok nauki

Opanowanie w mowie i piśmie następujących sytuacji komunikacyjnych:

- przywitania, pożegnania, pytania o samopoczucie,
- przedstawianie siebie i innych,
- zadawanie prostych pytań (imię, wiek, narodowość, klasa) i udzielanie odpowiedzi,
- podawanie swojego adresu zamieszkania, adresu e-mail oraz numeru telefonu,
- wypełnianie prostych formularzy osobowych (biblioteka, klub fitness),
- sporządzanie listy zakupów,
- napisanie krótkiej informacji na chacie, sms-a, notatki, życzenia,
- pisanie zaproszeń i odpowiedzi na nie,
- pytania o godzinę, dzień tygodnia, miesiąc i odpowiedzi na te pytania,
- opis zdrowia i samopoczucia, podawanie podstawowych symptomów choroby,
- umówienie wizyty lekarskiej lub spotkania z podaniem dnia i godziny,
- komunikacja miejska – kupowanie biletów, pytania o przystanek, o to, gdzie wysiąść,
- zamawianie jedzenia w barze lub kawiarni,
- wyrażanie preferencji,
- pytania o cenę,
- opowiadanie o swoich zainteresowaniach oraz sposobach spędzania wolnego czasu,
- opis czynności dnia codziennego.

Nabycie wiadomości dotyczących Włoch:

- poruszanie się środkami transportu miejskiego we Włoszech,
- rodzaje pitych we Włoszech kaw i zasady ich konsumpcji,
- najbardziej znane produkty włoskie,
- tradycje włoskie (Boże Narodzenie i Wielkanoc we Włoszech – podstawowe informacje).

Opanowanie materiału leksykalnego:

- formuły powitania i pożegnania,
- podziękowania,
- wybrane nazwy narodowości,
- wybrane nazwy zawodów,

- wybrane nazwy części ciała, wyglądu, cech charakteru,
- podstawowe dolegliwości zdrowotne,
- podstawowe przybory szkolne i wyposażenie klasy,
- nazwy ocen szkolnych i podstawowych przedmiotów,
- podstawowe nazwy obiektów ze świata natury,
- podstawowe nazwy produktów spożywczych i potraw,
- godziny, dni tygodnia, miesiące,
- środki transportu miejskiego (autobus, tramwaj, metro, rower),
- prosta matematyka (+, -, x, /, =),
- hobby, wolny czas, aktywność sportowa, rozrywka,
- podstawowe słownictwo związane ze świętami i tradycjami.

Opanowanie materiału gramatycznego:

- alfabet włoski z zasadami literowania oraz wymowy,
- rzeczowniki i przymiotniki zakończone na -o, -a, -e w liczbie pojedynczej i mnogiej,
- regularne tworzenie rodzaju żeńskiego,
- wybrane rzeczowniki nieodmienne,
- rodzajnik określony i nieokreślony, podstawowe zasady użycia,
- zaimek przymiotny wskazujący *questo*,
- użycie formy grzecznościowej,
- czas teraźniejszy czasowników trzech koniugacji,
- czasowniki zakończone na -gare/-care, -giare/-ciare oraz czasowniki zwrotne,
- pytajniki: *quando, quanto, dove, qual, come, perché, chi, che cosa*,
- wybrane czasowniki nieregularne oraz modalne (*volere, potere, dovere*),
- przyimki proste, wybrane wyrażenia z przyimkami ściągniętymi,
- liczebniki główne i porządkowe 0–100, proste działania matematyczne,
- zaimki dzierżawcze i ich podstawowe użycie,
- określenie podstawowych momentów w czasie,
- zdania *mi piace* + bezokolicznik,
- podstawowe przysłówki częstotliwości.

Drugi rok nauki

Opanowanie w mowie i piśmie sytuacji komunikacyjnych:

- pytania o pozwolenie,
- opisywanie położenia przedmiotów w przestrzeni,
- opis pokoju, mieszkania,
- pytanie o godziny otwarcia biblioteki, urzędu, sklepu,
- podawanie dokładnej daty,
- opowiadanie o preferencjach,
- umówienie spotkania w firmie,
- wyrażanie planów na przyszłość,
- opis minionego dnia, wakacji lub weekendu,
- wyrażanie warunku z użyciem pierwszego okresu warunkowego,
- opis pogody,
- planowanie podróży,
- opowiadanie o swojej rodzinie.

Nabycie wiadomości dotyczących Włoch:

- geografia Włoch,
- atrakcje turystyczne Włoch, znane miasta,
- podstawowe gesty,
- podróżowanie koleją, rodzaje pociągów,
- rodzina włoska,
- tradycje włoskie (święta inne niż Boże Narodzenie i Wielkanoc).

Opanowanie materiału leksykalnego:

- słownictwo związane z pocztą, telefonem, komputerem, biurem, sklepem, barem,
- nazwy i opis pomieszczeń w domu, nazwy lokali mieszkaniowych, podstawowe meble,
- podstawowe produkty żywnościowe,
- podstawowa struktura firmy (stanowiska),
- podstawowe prace domowe,
- słownictwo związane z pogodą, geografią, zwiedzaniem, podróżowaniem (w pociągu, na stacji kolejowej),
- opis pór roku,
- nazwy członków rodziny,
- słownictwo związane ze świętami i tradycjami.

Opanowanie materiału gramatycznego:

- lokalizacja w przestrzeni,
- przyimki złożone,
- zaimki dzierżawcze z rzeczownikami oznaczającymi członków rodziny,
- rodzajnik cząstkowy,
- czas przeszły (*passato prossimo*), użycie czasowników posiłkowych, modalnych, zwrotnych (*si è svegliato/a*),
- przysłówki miejsca *ci*,
- pozycja przysłówków: *già, ancora, mai, appena*,
- czas przyszły (*futuro semplice*),
- pierwszy okres warunkowy,
- zdania z użyciem konstrukcji *mi piace/mi piacciono*
- konstrukcja *stare + gerundio*,
- przysłówki: *troppo, molto, parecchio, per niente, affatto*,
- liczebniki główne 100–1000.

Trzeci rok nauki

Opanowanie w mowie i piśmie sytuacji komunikacyjnych:

- rezerwacja pokoju w hotelu,
- zamówienie dania w restauracji,
- zakup biletów lotniczych, informacje i pytania podczas podróży samolotem,
- pisanie i rozumienie treści ogłoszeń, listów, opowiadań,
- opisywanie wspomnień.

Nabycie wiadomości dotyczących Włoch:

- turystyka we Włoszech cd.,
- historia pizzy, rodzaje makaronów,
- kursy wakacyjne we Włoszech,
- proste przepisy na znane włoskie dania,
- kinematografia, znani włoscy reżyserzy i aktorzy, krótka historia kina,
- turystyka – wioski wakacyjne,
- święta i tradycje w różnych regionach Włoch.

Opanowanie materiału leksykalnego:

- hotele, baza noclegowa,
- podróż samolotem,
- słownictwo związane z filmem,
- nazwa wyposażenia kuchni, łazienki, salonu,
- słownictwo związane z wakacjami (morze, góry),
- słownictwo związane ze świętami i tradycjami.

Opanowanie materiału gramatycznego:

- czas przeszły (*imperfetto*),
- użycie czasów przeszłych *passato prossimo*, *imperfetto*,
- użycie i odmiana zaimka *quello*,
- odmiana i użycie przymiotnika *bello*,
- znaczenie i zastosowanie: *volerci*, *metterci*,
- czas zaprzeszyły (*trapassato prossimo*),
- zaimki dopełnienia bliższego w czasach prostych oraz z czasownikami modalnymi,
- zaimek *ne* oraz struktura *ce l'ho*,
- konstrukcja *stare + per + bezokolicznik*.

Rok czwarty nauki

Opanowanie w mowie i piśmie sytuacji komunikacyjnych:

- pytanie o drogę oraz udzielanie informacji z tym związanych,
- grzeczne formułowanie prośb,
- doradzanie, oferowanie pomocy i współpracy,
- opowiadanie o swoim ulubionym czasopiśmie, książce,
- tworzenie regulaminu,
- wydawanie rozkazów i zakazów,
- opowiadanie o swoich preferencjach, wyrażanie swojego zdania, przedstawianie argumentów w debacie, uzasadnianie tezy.

Nabycie wiadomości dotyczących Włoch:

- muzyka, opera,
- sztuka i architektura,
- studia we Włoszech,
- organizacje ekologiczne,
- literatura włoska,
- parki narodowe,

- porównanie ze sobą północy i południa Włoch,
- zarys historii kraju,
- święta i tradycje, święta narodowe,
- poszukiwanie pracy,
- znani włoscy artyści, sportowcy, politycy.

Opanowanie materiału leksykalnego:

- rodzaje sklepów,
- rodzaje pojemników, miary, wagi,
- odzież – rozmiary, kolorystyka,
- płatności,
- przymiotniki opisujące emocje,
- słownictwo związane z miastem,
- słownictwo związane z mediami masowymi (*mass mediami*),
- ekologia,
- słownictwo związane z muzyką,
- słownictwo związane z tematyką zawodową, poszukiwaniem pracy, wyborem studiów.

Opanowanie materiału gramatycznego:

- zaimki dopełnienia bliższego w czasach złożonych,
- zaimki dopełnienia dalszego z czasownikami modalnymi,
- czasowniki zwrotne w poznanych czasach wraz z czasownikami modalnymi,
- forma bezosobowa, wyrażenie bezosobowe,
- tryb rozkazujący czasowników regularnych i nieregularnych (*imperativo diretto*),
- tryby warunkowe condizionale semplice oraz condizionale composto.

4.1 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności przedmiotowych

Na umiejętności przedmiotowe składają się zarówno kompetencje receptywne (czytanie, słuchanie), jak i produktywne (rozumienie tekstu pisanego i słuchanego), które warto przeplatać podczas lekcji. Aby osiągnąć ten cel, nauczyciel może zacząć lekcję od dyskusji, prezentując uczniom materiał wizualny. Zadaniem uczniów będzie opisać przedstawione na fotografiach, slajdach lub filmie miejsca. Następnie, w małych grupach lub parach, odpowiadają na przygotowane przez nauczyciela pytania odnoszące się do materiału wizualnego. Później mogą wysłuchać krótkiego dialogu i odpowiedzieć na pytania z nim związane. Podczas kolejnego słuchania wykonują zadania polegające na uzupełnianiu luk w tekście. Następnie uczniowie tworzą w parach lub małych grupach własny dialog w oparciu o przykład, na którym pracowali wcześniej. Na zakończenie prezentują go na forum klasy.

4.2 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój umiejętności ponadprzedmiotowych

W celu zmotywowania uczniów do zdobywania kompetencji językowych przydatne jest ukazanie ich interdyscyplinarnych walorów. Język staje się wówczas narzędziem do komunikacji na tematy bliskie uczniowi – związane z jego zainteresowaniami, życiem szkoły, przyszłą pracą oraz innymi nauczanymi w szkole przedmiotami. Warto zaproponować uczniom udział w projektach interdyscyplinarnych.

4.3 Sposoby realizacji treści kształcenia z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb uczniów

Mając na uwadze zróżnicowane potrzeby uczniów, treści nauczania można realizować m.in. za pomocą metody projektów, dramy lub lekcji odwróconej. Szczególnie metoda lekcji odwróconej sprzyja wyrównywaniu szans, gdyż w domu każdy uczeń poświęca na przygotowanie się do lekcji dokładnie tyle czasu, ile potrzebuje. Ogólnie mówiąc – praca wszystkimi metodami aktywizującymi sprzyja stwarzaniu równych szans uczniom oraz zwiększa ich motywację do nauki, a także umożliwia rozwój na miarę ich możliwości.

4.4 Sposoby realizacji treści kształcenia wspierające rozwój kompetencji kluczowych i miękkich:

Lekcje języka obcego poprzez szerokie spektrum poruszanych treści przyczyniają się do kształtowania kompetencji kluczowych oraz miękkich. Uczniowie używając języka oraz jego struktur, a także budując wypowiedzi pisemne i ustne, rozwijają szeroko rozumiane kompetencje językowe. Istotne jest, aby porozumiewanie się podczas zajęć odbywało się w języku włoskim. Na początkowym etapie mogą być to podstawowe zwroty dotyczące organizacji lekcji, a z czasem będą to już bardziej złożone komunikaty, zastępujące niemal całkowicie komunikację w języku ojczystym.

Kontakt ucznia z kulturą Włoch poprzez czytanie, słuchanie lub oglądanie filmów i fotografii dotyczących obyczajów, sztuki czy zabytków włoskich wpływa na rozwijanie u uczniów **kompetencji wielojęzyczności oraz świadomości i ekspresji wielokulturowej**. Nauczyciel, wskazując uczniom na różnice i podobieństwa kulturowe, znajdujące swoje odbicie w języku, uwrażliwia ucznia na aspekt wielokulturowości i wielojęzyczności.

Proponowane w treściach słownictwo z zakresu matematyki (liczebniki, środki płatności), komunikacji i technologii (media, transport, internet, telefon itp.), przyrody i geografii (kierunki świata, zjawiska atmosferyczne, ukształtowanie terenu, zwierzęta, owoce i warzywa itp.) rozwija kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.

Nauka języka włoskiego może przyczynić się także do rozwoju kompetencji cyfrowych – zarówno w trakcie samej nauki, jak i powtarzania nauczanych treści, nauczyciel wraz z uczniami korzystają z aplikacji stworzonych do nauki języka – przykładem takich aplikacji mogą być Kahoot, Wheel Decide lub Genially. Należy pamiętać, aby korzystając z zasobów internetu, jednocześnie uwrażliwiać uczniów na zasady bezpiecznego korzystania z nich.

Nadrzędnym celem nauczania języka obcego jest komunikowanie się z jego użytkownikami. Aby komunikacja mogła zaistnieć, potrzebny jest kontakt oraz interakcja. Dlatego ważne jest, by uczniowie na lekcji języka włoskiego jak najczęściej pracowali naprzemiennie w parach, w grupach, samodzielnie oraz z całym zespołem klasowym. Częste wchodzenie w interakcje z innymi członkami zespołu klasowego przyczynia się do kształtowania właściwych postaw społecznych, ćwiczenia umiejętności uzasadniania własnego i akceptowania odmiennego zdania innych uczestników grupy. Uczy współpracy oraz wzajemnej pomocy, a co za tym idzie – rozwija kompetencje osobiste i społeczne.

Systematyczna praca na lekcjach, zadawanie i sprawdzanie prac domowych, a także konsekwentne używanie języka włoskiego na lekcji, kształtuje w uczniach kompetencje

miękkie – nawyk systematycznej pracy, odpowiedzialności za swój proces uczenia się oraz samodzielność. Są one niezbędne w przyszłym uczestnictwie w życiu społecznym i zawodowym. Z kolei samodzielne wykonywanie zadań, praca metodą lekcji odwróconej, projektu czy dramy rozwija postawę przedsiębiorczości ucznia.

ROZDZIAŁ V

Monitorowanie i ocenianie postępów ucznia

Oceniając postępy ucznia, należy wziąć pod uwagę kilka aspektów. Nauczyciel jest wspierany przez **statut szkoły** i zawarte w nim **ocenianie wewnątrzszkolne (OW)** oraz **przedmiotowy system oceniania (PSO)**. Ocenianie wewnątrzszkolne opiera się na Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 maja 2018 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych.

Niniejszy poradnik, zgodnie z założeniami programu *Italiano con piacere* proponuje system oparty na ocenianiu sumującym oraz ocenianiu kształtującym. Ocenianie sumujące opiera się na wewnątrzszkolnym systemie oceniania, który dzieli się na:

- **ocenianie bieżące**, którego nauczyciel dokonuje w ciągu roku z uwzględnieniem OW i PSO,
- **ocenianie śródroczne**, które podsumowuje okresowe wyniki uczniów,
- **ocenianie końcoworoczne**, które podsumowuje roczne wyniki uczniów.

Celem oceniania sumującego jest podsumowanie procesu nauczania na danym etapie oraz rozliczenie z wykonanych założeń programu. Ocenianie sumujące wskazuje zarówno osiągnięcia, jak i porażki uczniów na danym etapie.

Ocenianie kształtujące (w skrócie OK), nazywane jest także ocenianiem pomagającym się uczyć, formatywnym lub konstruktywnym. Jego podstawę stanowi ocenianie wspierające ucznia w procesie uczenia się. Ma wiele pozytywnych aspektów – wpływa na dobrą atmosferę w klasie, ma rolę motywującą oraz kształtuje pozytywne relacje między uczniem a nauczycielem. Pomaga też w rozpoznawaniu braków w wiedzy i w szybkim ich uzupełnieniu. Ocenianie kształtujące wskazuje, na jakim poziomie zaawansowania znajduje się uczeń.

Cele monitorowania i diagnozowania postępów ucznia oraz ewaluacji kompetencji kluczowych

Celem monitorowania i diagnozowania postępów ucznia oraz ewaluacji kompetencji kluczowych jest:

- przekazanie uczniowi informacji zwrotnej na temat jego postępów w nauce,
- przekazanie rodzicom lub opiekunom prawnym informacji o poziomie ucznia oraz jego osiągnięciach edukacyjnych,
- motywowanie ucznia do dalszej systematycznej pracy, rozwijanie umiejętności planowania pracy własnej oraz autonomii w zakresie procesu edukacji w myśl uczenia się przez całe życie,
- kształtowanie w uczniach umiejętności identyfikowania ich mocnych i słabych stron,
- przekazanie nauczycielowi informacji o postępach uczniów, ich uzdolnieniach oraz trudnościach, a także umożliwienie im doskonalenia organizacji oraz metod pracy dydaktycznej i wychowawczej.

Diagnoza edukacyjna ma następujące funkcje:

- selekcyjną – pomaga wyłonić uczniów wyjątkowo uzdolnionych,

- wychowawczą – wspiera rozwój postaw prospołecznych oraz rozwój osobisty uczniów, a także uczy ich systematycznej pracy,
- dydaktyczną – pomaga uporządkować wiedzę uczniów oraz wskazuje sposoby eliminowania pojawiających się błędów,
- diagnostyczną – dzięki niej, po dokonaniu analizy efektów kształcenia, nauczyciel może przewidzieć dalszy rozwój postępów ucznia,
- motywacyjną – wspiera pozytywny stosunek ucznia do pracy własnej oraz uczenia się w ogóle, wspiera także jego autonomię,
- kontrolną – pomaga określić umiejętności i wiedzę ucznia w oparciu o wymagania podstawy programowej,
- metodyczną – umożliwia nauczycielowi pełną refleksję nad zastosowanymi technikami i metodami pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz pomaga skorygować proces edukacyjny.

Metody monitorowania i diagnozowania postępów uczniów

Najbardziej zalecanymi metodami monitorowania i diagnostyki postępów w procesie nauki języka włoskiego oraz **w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych są:**

- **obserwacja bezpośrednia** – nauczyciel, poprzez obserwację zachowania oraz pracy ucznia, może stawiać hipotezy i wyciągać wnioski dotyczące zarówno jego uzdolnień, jak i słabszych stron,
- **analiza dokumentów** – zeszyty ucznia, wypracowania, testy, kartkówki, arkusze ocen, protokoły zebrań rady pedagogicznej, dziennik lekcyjny – wszystko to może dać nauczycielowi możliwość monitorowania postępów ucznia,
- **kwestionariusze i ankiety** – są rodzajem wywiadu przynoszącego odpowiedzi w poddanym badaniu obszarze,
- **rozmowa i wywiad** – ważne jest, aby przebiegały w atmosferze zaufania i dyskrecji. W czasie wywiadu nauczyciel podaje uczniowi cel rozmowy, nie sugerując odpowiedzi,
- **pomiar dydaktyczny** – testy i sprawdziany.

Zadaniem nauczyciela jest wybranie właściwej metody badania diagnostycznego, odpowiednio dopasowanej do badanego obszaru. W badaniu należy uwzględnić oczekiwania uczniów i rodziców, a także efekty kształcenia podane w podstawie programowej, oczekiwania władz szkoły oraz szkolny program dydaktyczno-wychowawczy i profilaktyczny. Należy także pamiętać o opiniach poradni pedagogiczno-psychologicznej bądź sporządzonych przez pedagoga lub psychologa szkolnego.

Przed dokonaniem badania nauczyciel planuje diagnozę, wybierając właściwą technikę i metodę diagnostyczną. Następnie przystępuje do przygotowania właściwych narzędzi diagnostycznych oraz wyboru sposobu analizy uzyskanych wyników. Otrzymany rezultat badania ma służyć opracowaniu i wprowadzeniu niezbędnych zmian w procesie edukacyjnym.

Pomiar dydaktyczny

Jest sprawdzaniem i ocenianiem osiągnięć szkolnych dokonywanym według teoretycznie uzasadnionych i wypróbowanych reguł. Prowadzi do przyporządkowania symboli (ocen) uczniom w taki sposób, by relacje między symbolami odpowiadały relacjom między uczniami ze względu na określone osiągnięcia (Niemierko 2002: 153).

Najczęściej stosowaną metodą pomiaru osiągnięć uczniów są:

- testy czyli pisemne prace kontrolne,
- kartkówki,
- sprawdziany,
- odpowiedź ustna,
- monitorowanie aktywności ucznia na lekcji podczas ćwiczeń, wykonywania zadań,
- prace domowe,
- zadania dodatkowe,
- pozalekcyjne osiągnięcia ucznia – sukcesy w konkursach, olimpiadach etc.

Rozpatrując monitorowanie postępów ucznia w ujęciu rocznym, możemy wyróżnić trzy typy oceniania: **roczne, okresowe i bieżące**.

Ocenianie bieżące ma na celu podsumowanie i przedstawienie wyników osiągnięć uczniów po zakończeniu pojedynczej jednostki lekcyjnej. Kolejnym zadaniem oceny bieżącej jest dostarczenie zarówno uczniowi, rodzicom, jak i nauczycielowi informacji o bieżących efektach nauczania, co pozwala szybko podjąć niezbędne kroki w celu skorygowania procesu dydaktycznego. Ocenianie bieżące pozwala też uzupełnić braki w wiedzy lub umiejętnościach ucznia.

Oto najczęstsze formy oceny bieżącej:

- 1) **Ustna odpowiedź** – wskazuje, w jakim stopniu uczeń opanował materiał z lekcji oraz jakie są jego umiejętności komunikowania się w nauczanym języku.
- 2) **Kartkówka** – pisemna formy sprawdzenia opanowania przez wszystkich uczniów niewielkiej partii wiedzy (zazwyczaj obejmującej jedno zagadnienie lub zakres od jednej do trzech lekcji). Jej przeprowadzenie powinno zająć nie więcej niż 15 minut.
- 3) **Test dydaktyczny** – pisemna forma sprawdzenia wiedzy uczniów oraz ich umiejętności posługiwania się językiem. Test jest bardziej rozbudowany od kartkówki; może zawierać zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte.
- 4) **Inne prace umożliwiające sprawdzenie praktycznych umiejętności** – przykładem mogą być zarówno formy pisemne (podanie lub list), jak i ustne (odgrywanie scenek lub dialogów sprawdzających umiejętność rozumienia i właściwego reagowania w wybranych sytuacjach językowych) – nauczyciel w ten sposób monitoruje przyrost wiedzy oraz umiejętności praktycznych uczniów.
- 5) **Praca domowa** mająca formę praktycznego zadania ustnego lub pisemnego. Błędy pojawiające się w pracy domowej są istotną informacją wskazującą nauczycielowi na konieczność powtórzenia omawianych treści lub potrzebę przeprowadzenia dodatkowych ćwiczeń z danego zakresu. Praca domowa może dostarczyć informacji zwrotnej dotyczącej umiejętności oraz poziomu opanowania omawianych na lekcji treści.
- 6) **Obserwacja aktywnej pracy** ucznia na lekcji – taka aktywność może być nagradzana plusami lub minusami, pochwałą słowną – wszystko zależy od tego, na jaką formę nauczyciel umówi się z uczniami. Obserwacja ucznia dostarcza szeregu ważnych informacji o jego postępach w zakresie kompetencji językowych, a także wskazuje na zasób posiadanej wiedzy.
- 7) **Zadania dodatkowe** – zazwyczaj dawane uczniom wykazującym chęć podjęcia się dodatkowej pracy. Mogą to być projekty wykonywane grupowo lub samodzielnie, prezentacje i inne formy aktywności.

8) **Inne osiągnięcia uczniów** – udział w konkursach szkolnych lub pozaszkolnych, olimpiadach i innych aktywnościach tego typu. Sprawdzają zarówno wiedzę, jak i umiejętności ucznia, a także rozwijają wiele kompetencji kluczowych.

Ocenianie śródroczne (po jednym semestrze) oraz całoroczne (na koniec roku szkolnego), obejmujące największy zakres materiału oraz będące wynikową nie tylko testu podsumowującego semestr lub rok, ale również ocen bieżących. Uczniowie w procesie dydaktycznym najczęściej spotykają się z **testami nauczycielskimi**, przygotowanymi na potrzeby danej szkoły lub zespołu klasowego. Innym rodzajem sprawdzania dużych partii materiału są **testy standaryzowane** (spełniające narzucone odgórnie standardy). Oceniane są niezależnie, co oznacza, że ich wynik nie jest w żadnym stopniu uzależniony od wcześniejszych dokonań ucznia. Przykładem testu standaryzowanego jest matura (choć nie jest to forma oceny całorocznej!).

Testy mogą odzwierciedlać cele, które stawia sobie nauczyciel, przygotowując pomiar dydaktyczny. **Ze względu na cel, możemy wyróżnić testy:**

- **prognostyczne** – przeprowadzanie w celu ustalenia zdolności językowych ucznia, gdy mamy do czynienia z uczniem nie uczącym się wcześniej danego języka,
- **biegłości/diagnostyczny** – wskazują na poziom biegłości językowej ucznia, są pomocne przy grupowaniu uczniów o różnym poziomie zaawansowania, sprawdzają znajomość języka nabytą również poza nauczaniem szkolnym,
- **postępów/osiągnięć (klasówki)** – wskazują na progres obejmujący określony czas nauki, sprawdzają także uczniowską systematyczność, pomagają ocenić postępy w opanowaniu słownictwa. Zwykle dotyczą takich elementów języka, jak leksyka, gramatyka, ortografia i pisownia. Testy postępów mogą monitorować także sprawności językowe – rozumienie tekstu pisanego, rozumienie ze słuchu oraz jakość wypowiedzi ustnej lub pisemnej,
- **testy całościowe** – egzaminy maturalne i inne egzaminy językowe sprawdzające umiejętności ucznia w zakresie wszystkich kompetencji językowych.

Ocena i analiza testów

Przy analizie i ocenie testów bardzo ważny jest obiektywizm i rzetelność wyników. Dobrą praktyką jest sprawdzanie jednocześnie tego samego zadania na arkuszach wszystkich uczniów – pomoże to spojrzeć obiektywnie na wszystkie prace. Podczas opracowywania testów nauczyciel powinien dokładnie przemyśleć zasady punktacji dla poszczególnych sprawności. Należy pamiętać o zachowaniu właściwych proporcji, a także możliwości przyznania większej liczby punktów za zadania trudniejsze. Podczas oceny należy wziąć pod uwagę uczniów ze SPE, a więc ustalić, które zadania powinny być wykonane, by uczeń uzyskał ocenę dostateczną (zadania konieczne) oraz zadania dodatkowe dla uczniów prezentujących najwyższy poziom zaawansowania językowego.

Przy wypowiedziach ustnych należy ustalić skalę. Przykładowo:

- 3 punkty za wypowiedź komunikatywną i poprawną,
- 2 punkty za wypowiedź komunikatywną, ale niepoprawną,
- 1 punkt za wypowiedź gramatycznie poprawną, ale niepełną lub nie na temat,
- 0 punktów za brak wypowiedzi lub wypowiedź całkowicie niezrozumiałą (Komorowska 2009: 248).

Wystawiając ocenę, nauczyciel posiłkuje się ustaleniami zawartymi w wewnątrzszkolnym ocenianiu. Bierze także pod uwagę orzeczenia i opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej, a także opinie psychologa lub pedagoga szkolnego w przypadku uczniów ze SPE.

Ocenianie sumujące ma znaczenie w podsumowaniu osiągnięć ucznia. Najczęściej przybiera formę stopni za sprawdziany oraz ocen śródrocznych i całorocznych. Wskazuje na poziom opanowania danego materiału w porównaniu z innymi uczniami. Jednak ocenianie sumujące często nie jest dla ucznia wystarczającą informacją zwrotną. Z tego powodu jak najczęściej należy stosować ocenianie kształtujące, które wskaże uczniowi jego postępy oraz nakieruje na odpowiedni tok pracy, pomocny w uzyskaniu lepszych wyników.

Oba przedstawione sposoby oceniania wpływają na rozwój kompetencji kluczowych i uniwersalnych. Zarówno ocenianie sumujące, jak i kształtujące sprawdzają następujące umiejętności uczniów:

- jakość pracy indywidualnej,
- logiczne myślenie,
- wnioskowanie,
- tworzenie poprawnego komunikatu ustnego oraz pisemnego w języku ojczystym oraz obcym,
- rozumienie komunikatów pisemnych i ustnych oraz kontekstu kulturowego, w jakim się pojawiły.

Jeżeli nauczyciel ocenia projekt lub prezentację, sprawdza między innymi:

- umiejętność pracy samodzielnej lub w grupie,
- wyszukiwanie informacji,
- posługiwanie się technologią,
- przedsiębiorczość,
- kreatywne myślenie.

Ocenianie kształtujące sprzyja uświadomieniu uczniowi, co robi dobrze, a co wymaga poprawy, wzmacnia wytrwałość oraz buduje poczucie odpowiedzialności i sprawczości. Sprzyja też dobrej atmosferze, ponieważ ułatwia uczenie się bez rywalizacji i porównywania do innych. **Opiera się ono na pięciu strategiach:**

- 1) **NaCoBeZU** – (skrót od na co będziemy zwracać uwagę) – są to cele sformułowane dla ucznia w zrozumiały sposób oraz informacja, na co będzie zwracał uwagę nauczyciel podczas oceniania. Pod koniec lekcji warto sprawdzić, czy cele zostały osiągnięte. Aby to zrobić, można poprosić uczniów o dokończenie przykładowych zdań:
  - Dzisiaj nauczyłem/nauczyłam się...,
  - Dzisiaj zrozumiałem/zrozumiałam...,
  - Zaskoczyło mnie...,
  - Osiągnąłem/osiągnęłam założony cel, ponieważ...
- 2) **Pytania kluczowe** mają na celu aktywne włączenie wszystkich uczniów w poszukiwanie rozwiązań problemów. Mają postać pytań otwartych, na które uczniowie mogą poszukiwać odpowiedzi w parach lub stosując burzę mózgów.
- 3) **Informacja zwrotna** to ustny lub pisemny komentarz nauczyciela odnoszący się do pracy ucznia. Ważnymi elementami informacji zwrotnej są:

- docenienie poprawnych elementów,
- wskazanie na popełnione błędy,
- rady, jak je poprawić,
- wskazówki dotyczące dalszej pracy.

4) **Ocena koleżeńska** – uczniowie wzajemnie oceniają swoje prace. Ważne jest, aby wcześniej ustalić kryteria, na co będą zwracać uwagę oraz jak powinna wyglądać informacja zwrotna.

5) **Samooce**na, podczas której uczeń odpowiada sobie na następujące pytania:

- Co już umiem?
- Nad jakimi elementami muszę popracować?
- Co powinienem zmienić?
- Jakie działania postanawiam podjąć?

Innymi pomysłami wspierającymi samoocenę są **tabela sukcesu** i **partner sukcesu**.

Tabela sukcesu może znajdować się na końcu zeszytu ucznia. Będzie w niej zaznaczał każde poprawnie wykonane zadanie lub wklejał otrzymane od nauczyciela nagrody (naklejki/stempelki) przyznawane za aktywną pracę.

Partnerem sukcesu powinien być kolega z klasy lub grupy, z którym uczeń kontaktuje się w regularnych, krótkich odstępach czasu (najlepiej raz w tygodniu), w celu wzajemnego wsparcia i motywacji w procesie uczenia się. Uczeń wraz z partnerem odpowiada na pytania:

- Z czego jestem dumny/dumna?
- Co udało mi się zrealizować przez ostatni tydzień?
- Co nie poszło po mojej myśli i jakie z tego wyciągam wnioski?
- Co mogę zrobić lepiej w najbliższym tygodniu?
- Jakie mam plany związane z nauką i jakie wyzwania stoją przede mną w najbliższym czasie?

Podana metoda sprzyja rozwijaniu refleksyjności ucznia oraz pomaga wziąć odpowiedzialność za własny proces uczenia się. Co więcej, rozwija umiejętność dzielenia się wiedzą, efektywnej współpracy i wspólnego radzenia sobie z wyzwaniami. Uczy także przedsiębiorczości oraz kreatywnego poszukiwania rozwiązań, doskonale wpływając na rozwój kompetencji zarówno miękkich, jak i kluczowych.

ROZDZIAŁ VI

Zadania nauczyciela w kontekście realizacji założeń edukacji włączającej

„Spójrzcie na człowieka w taki sposób, w jaki patrzylibyście na zachód słońca albo na góry. Przyjmujcie to, co widzicie z przyjemnością. Przyjmujcie człowieka ze względu na to, czym jest. Tak postąpiliście w przypadku zachodu słońca. Nie mówilibyście: ten zachód słońca powinien być bardziej purpurowy albo góry powinny być wyższe w środkowej partii. Po prostu wpatrywalibyście się z zachwytem. Tak samo jest w przypadku drugiego człowieka. Patrzę i nie mówię: jego skóra powinna być bardziej różowa, albo jego włosy powinny być krócej obcięte. Człowiek po prostu jest” (Żłobicki 2001).

Uczeń, w myśl założeń edukacji humanistycznej, jest integralną jednostką, na którą należy patrzeć w sposób holistyczny, dlatego również nauczanie powinno mieć taki wymiar. Każdy uczeń ma prawo do uczenia się na miarę swoich możliwości oraz do pełnej integracji i uczestniczenia w życiu szkoły i klasy. Zespół klasowy zazwyczaj jest zróżnicowany pod względem możliwości, umiejętności i potrzeb wchodzących w jego skład uczniów. Z tego powodu edukacja włączająca zajmuje kluczowe miejsce w edukacji szkolnej. Poznanie indywidualnych potrzeb uczniów jest niezbędne, aby spełnić te założenia. Diagnoza ucznia powinna być całościowa, czyli holistyczna – uwzględniająca zdolności, motywację, osobowość oraz środowisko ucznia.

Diagnozę można podzielić na dwa rodzaje: **diagnozę ilościową**, czyli to, jak uczeń wypada na tle klasy i szkoły, czyli rówieśników oraz **diagnozę jakościową** badającą, jak uczeń się czuje, jak przebiega tok jego myślenia oraz jak się zachowuje.

Narzędziami diagnozy ilościowej są testy, kwestionariusze oraz oceny szkolne. Umożliwiają one pomiar uzdolnień uczniów, a także porównanie z innymi. Jednocześnie ograniczają wpływ czynników zewnętrznych na diagnozę.

Narzędziami diagnozy jakościowej są obserwacja, wywiad oraz analiza portfolio.

Głównym narzędziem diagnozy przeprowadzanej przez nauczyciela jest **obserwacja**. Może być **niestandardyzowana** (notki, opis, nagrania video lub audio) oraz **standardyzowana** (dzienniki, arkusze), pozwalająca zebrać i zinterpretować spostrzeżenia dotyczące zachowania i funkcjonowania ucznia.

Nauczyciel, chcąc zdiagnozować uczniów uzdolnionych językowo, może przeprowadzić test kompetencji językowych, który wraz z jego obserwacją może pomóc w wyłonieniu uczniów o szczególnych uzdolnieniach. Do diagnozy ucznia liceum lub technikum nauczyciel może wykorzystać kartę obserwacji ucznia zawierającą przykładowe podpunkty: absencja, kultura osobista, stosunek do nauki, dbałość o bezpieczeństwo, zaangażowanie w życie szkoły itp. Nauczyciel języka obcego może także wspomagać swoją obserwację arkuszami samooceny ucznia, który, odpowiadając na pytania, mimochodem podzieli się z nauczycielem swoimi obserwacjami dotyczącymi zadań sprawiających mu szczególną trudność. Nauczyciel może również pytać uczniów o ich motywację do nauki języka oraz wykorzystywane przez nich strategie uczenia się. Uczniowie na trzecim etapie edukacyjnym mają za sobą już lata nauki w szkole podstawowej, w związku z czym przeważnie zdążyli już wypracować pewne techniki

uczenia się oraz poznać swoje potrzeby edukacyjne. Dlatego nauczyciel, oprócz obserwacji, może sięgnąć też po metodę wywiadu z uczniem i/lub jego rodzicami.

W celu zbadania poziomu kompetencji miękkich, kluczowych oraz społecznych w klasie, nauczyciel może sięgnąć po anonimowe testy socjometryczne w języku włoskim i wykorzystać je podczas lekcji. Przykładowe pytania mogą być następujące:

- Z kim w klasie zawsze można porozmawiać?
- Kto najchętniej pomaga?
- Z kim najchętniej siedziałbyś w ławce?
- Kto z klasy ma najwięcej optymizmu?

W zespole klasowym nauczyciel może spotkać się z uczniami o różnych potrzebach edukacyjnych, w tym z:

- trudnościami w poruszaniu się,
- niedowidzącymi,
- niedosłyszającymi,
- zespołem ADHD,
- zespołem Aspergera oraz autyzmem,
- niezmotywowanymi i wycofanymi,
- dysleksją i innymi dysfunkcjami,
- niedostosowanymi lub zagrożon niedostosowaniem społecznym,
- cierpiącymi na choroby przewlekłe,
- znajdującymi się w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej,
- bardzo zdolnymi.

Aby umożliwić uczniom ze SPE właściwe funkcjonowanie w szkole, należy dołożyć wszelkich starań, by zniwelować bariery architektoniczne, mentalne, psychologiczne i edukacyjne. Należy zacząć od właściwego przygotowania budynku klasy lub szkoły.

Jeżeli na zajęcia uczęszcza **uczeń mający trudności w poruszaniu się**, wskazane jest, aby lekcje odbywały się w miarę możliwości w jednej sali, położonej na parterze budynku. Należy także dostosować odpowiednio odległości między ławkami, umożliwiając uczniowi komfortowe poruszanie się.

Uczniowie niedowidzący powinni mieć zapewnioną możliwość siedzenia blisko tablicy, w miejscu dobrze oświetlonym. Jeżeli korzystają ze sprzętu specjalistycznego, należy umożliwić jego przechowywanie w klasie lub w szkole. Przeznaczone dla nich karty pracy powinny być wielkością czcionki dostosowane do ich wymagań. Czasem konieczne może okazać się dodatkowe omówienie ilustracji towarzyszących tekstom lub zadaniom. Materiał graficzny należy zaadaptować poprzez użycie silniejszego obrysu, wyeliminowanie zbędnych ozdóbek i wyostrenie kontrastu. Przyda się także dodatkowa kontrola tego, co uczeń widzi. W tym celu można go po prostu o to zapytać, by uzupełnić słownie ewentualne braki czy niejasności. Zaleca się również, aby nauczyciel pisał przekazywane treści na tablicy wyraźnie (odpowiednio kontrastowymi kolorami) i powtarzał na głos zapisany tekst, a także słownie objaśniał wszystkie polecenia. Preferowaną formą sprawdzającą wiedzę uczniów niedowidzących jest forma ustna.

Uczniowie niedosłyszający powinni mieć możliwość odwracania się w kierunku innych uczniów, co umożliwi im czytanie z ruchu warg. Ważne, by dobrze widzieli twarz

nauczyciela, gdy ten tłumaczy materiał lub zadaje pytania. Nauczyciel powinien starać się mówić wolno i wyraźnie. Zalecane jest jak najczęstsze stosowanie na lekcji pomocy wizualnych oraz eliminowanie zbędnych hałasów. Pisanie ze słuchu należy ograniczyć tylko do zapisywania pojedynczych słów lub fraz. Preferowaną formą sprawdzającą może być forma pisemna. Oceniając prace pisemne, nie należy brać pod uwagę błędów wynikających z niedosłuchu.

Zarówno uczniowi niedowidzącemu, jak i niedosłyszącemu należy zapewnić wolniejsze tempo pracy, gdyż mogą mieć kłopot z jednoczesnym słuchaniem nauczyciela i wykonywaniem innych zadań, jak np. szukanie odpowiedniej strony w podręczniku czy przeczytanie poleceń lub tekstu.

W przypadku uczniów cierpiących na choroby przewlekłe, np. alergie, należy używać tylko bezpiecznych i przebadanych pomocy szkolnych, wyeliminować z klasy wszelkie alergenne przedmioty, takie jak rośliny itp. Należy bezwzględnie zapoznać się z zaleceniami lekarskimi oraz dostosować do nich przestrzeń klasową, organizację lekcji, a także konieczne metody i formy pracy.

Uczniowie z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej ADHD (ang. *attention deficit hyperactivity disorder*) powinni siedzieć blisko nauczyciela. Mając takie osoby w klasie, warto stosować w miarę stałą strukturę lekcji oraz powtarzające się regularnie rytuały klasowe. Czasami uczniowie z ADHD wymagają wielokrotnego powtórzenia polecenia; należy także upewnić się, czy zostało ono właściwie zrozumiane. Uczniowie z ADHD potrzebują stałej motywacji, dlatego warto stosować bieżące informacje zwrotne oraz chwalić i zachęcać do pracy. Nauczyciel powinien stosować krótkie i jasne komunikaty; polecenia powinny być zwięzłe i powtórzone kilkakrotnie. Materiał należy stale powtarzać i utrwalać.

Uczniowie z zaburzeniami ze spektrum autyzmu oraz autyzmem mają problemy z nabywaniem kompetencji społecznych, dlatego istotne jest, aby środowisko oraz postawy rówieśników były jak najbardziej wspierające. Zmieniając wystrój klasy, należy poinformować o tym ucznia oraz zachęcić go do wzięcia udziału w zmianie. Dobrą praktyką jest informowanie uczniów na początku lekcji (lub – jeśli trzeba – z wyprzedzeniem) o planowanych aktywnościach, ćwiczeniach grupowych lub pracy projektowej, aby uczeń ze SPE miał czas, by się do nich zaadaptować. Pomocne jest wprowadzanie pewnego zwyczaju – przykładowo budzika lub klepsydry odmierzających czas przeznaczony na wykonanie ćwiczenia, sygnału dźwiękowego sygnalizującego zakończenie zadania bądź zmianę partnera pracy w parach. Należy unikać sytuacji niespodziewanych, gdyż dla uczniów z zespołem Aspergera i autyzmem są one bardzo niekomfortowe i stresujące. W pracy w parach lub grupach należy stosować losowy dobór osób. Ponadto uczniowie z tym typem SPE potrzebują w klasie miejsca spokojnego i pozbawionego nadmiaru bodźców.

Uczniowie z dysleksją na lekcjach języka obcego przejawiają problemy z uczeniem się słownictwa oraz poprawnym pisaniem, mimo że ich wypowiedzi ustne są ogólnie dobre. Miewają kłopot z odróżnieniem podobnych do siebie wyrazów, przestawiają litery w wyrazach, mają także trudności w zapamiętaniu tekstu słuchanego. Uczniowie z dysleksją nie należy zadawać pytań sprawdzających tekst przeczytany na głos. Można jednak od czasu do czasu poprosić go o przeczytanie krótkiego fragmentu, aby nie

poczuł się pominięty. Warto częściej oceniać jego wypowiedź ustną, zamiast pisemnej. Wskazane jest wydłużenie jego czasu pracy. Zaleca się także nieprzerywanie jego wypowiedzi w celu korygowania błędów – lepiej robić to po zakończonej wypowiedzi lub po lekcji, w sposób dyskretny. Można sprawdzać zeszyt ucznia korygując ołówkiem błędy w pisowni, tak aby uczeń poprawił je w domu. Zaleca się, aby uczeń z dysleksją miał na lekcji stały dostęp do słownika w celu sprawdzania pisowni. W klasach liceum i technikum może to być słownik włosko-włoski.

W przypadku **uczniów niedostosowanych lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym** należy tak zmodyfikować wymagania, by odpowiadały wymogom orzeczenia z poradni. Należy położyć duży nacisk na stworzenie odpowiedniej motywacji do nauki oraz na zastosowanie metod aktywizujących podczas lekcji (drama, burza mózgów, gry dydaktyczne, symulacje). Istotne jest, aby stworzyć uczniom możliwość odnoszenia sukcesów szkolnych – liczbę i trudność zadań szkolnych należy odpowiednio stopniować. Uczniowie niedostosowani powinni być też chwaleni za swoje osiągnięcia. Kluczowe jest przywrócenie im nadziei na nadrobienie zaległości i osiągnięcie sukcesów szkolnych. Z tego względu przy ocenianiu należy odpowiednio dostosować wymagania do możliwości ucznia.

Uczniowie niezmotywowani i wycofani przejawiają kłopoty z odnalezieniem chęci do uczenia się. Wówczas pomocne są elementy tutoringów lub coachingów językowego. Nauczyciel poprzez obserwację lub proste ćwiczenia coachingowe i zadawanie pytań może zbadać motywację ucznia. Dobrą praktyką jest proszenie uczniów o wskazanie korzyści z nauki danej struktury gramatycznej lub zasobu leksykalnego. Motywację warto budować także poprzez zapewnienie uczniom urozmaiconych metod i form pracy, odnoszenie się do tematów interesujących dla uczniów lub związanych z ich przyszłym zawodem. Odgrywając symulacje lub scenki, warto zadbać o odpowiednie rekwizyty lub wystrój klasy, co dodatkowo uatrakcyjni lekcję.

Uczniowie znajdujący się w sytuacji kryzysowej lub traumatycznej mogą cierpieć na zespół objawów psychosomatycznych. Żyją w stresie, mogą więc być wycofani, sfrustrowani oraz mieć problemy z koncentracją. Nauczyciel powinien wykazać się dużą empatią i zrozumieniem. Tacy uczniowie mogą potrzebować więcej czasu na wykonanie zadań, można też ograniczyć ich liczbę. Najistotniejsza w tej sytuacji jest wspierająca postawa nauczyciela.

Uczniowie zdolni wymagają równie dużo uwagi – nie mogą zostać pozostawieni sami sobie. Tracą wówczas motywację, mogą się nudzić i przeszkadzać, a ich potencjał zostanie niewykorzystany. Mając w zespole klasowym uczniów wyjątkowo zdolnych, należy dostosować treści programowe do ich potrzeb i zainteresowań. Dobrym pomysłem jest zaproponowanie im indywidualnego planu rozwoju kompetencji językowych. Może być to pomoc w przygotowaniu do konkursów czy olimpiad. Nauczyciel może też zbadać ich potrzeby i cele oraz zaproponować dodatkowe ćwiczenia na rozszerzonym poziomie. Warto tak przemyśleć wykonywane na lekcji zadania (lub pracę domową), by miały formę otwartą, co umożliwi uczniom ich wykonanie na poziomie odpowiadającym indywidualnym możliwościom. Uczniowie mniej zaawansowani językowo wykonają zadania w zakresie podstawowym, a zdolni – w wykraczającym poza wymagany poziom. Podczas pracy w parach lub grupach nauczyciel może też zaangażować uczniów zdolnych do pomocy innym kolegom. Uczniowie zdolni mogą również przygotowywać zadane

przez nauczyciela prezentacje, po czym przedstawiać je na forum grupy. To nie tylko pozytywnie wpłynie na ich motywację, lecz także przyniesie korzyści reszcie klasy.

Należy pamiętać, że uczniowie ze SPE mogą być bardziej wycofani i mieć niższe poczucie pewności siebie. Dlatego istotne jest, aby wspierać ich mocne strony i angażować we współpracę w grupie, tak aby czuli się częścią zespołu klasowego. Ważne jest też włączanie uczniów ze SPE w życie szkoły – organizowanie świąt, festynów, występów szkolnych. Pomocne jest odkrycie ich szczególnych umiejętności lub talentów, co nie tylko wpływa pozytywnie na ich poczucie własnej wartości, lecz także może wskazać im kierunek dalszego kształcenia i rozwoju.

Nauczyciel swoim podejściem wywiera w dużej mierze wpływ na kształtowanie zachowania uczniów, stąd postawa wsparcia i akceptacji jest dla nich doskonałym wzorem do naśladowania. Lekcje powinny przebiegać w atmosferze wzajemnego szacunku oraz zrozumienia dla indywidualnych potrzeb i odmienności innych uczniów. Akceptacja grupy, nauczyciela oraz właściwy dobór metod i form pracy wspierają motywację i rozwój ucznia w procesie edukacyjnym.

W sytuacjach, gdy uczniowie potrzebują dodatkowego wsparcia, nieodzowna jest współpraca z rodzicami, którzy są bardzo ważnym źródłem informacji na ich temat. Dzięki współpracy z rodzicami nauczyciel może spojrzeć na uczniów z szerszej perspektywy. Odgrywają oni też istotną rolę w procesie nauczania. Mogą wspierać swoje dzieci, tak by łatwiej było im przestrzegać zaleceń nauczyciela, a także kontrolować postępy ucznia i jego zaangażowanie w wykonywanie zadań. Wiedza na temat osiągnięć i zachowania ucznia w środowisku szkolnym ma także wpływ na proces wychowawczy rodziców. Dobrą praktyką jest ustalenie potrzeb rodziców w zakresie kontaktu ze szkołą – mogą oni potrzebować wsparcia merytorycznego, wówczas nauczyciel powinien na spotkaniu udzielić im wskazówek. Ważne jest, aby wypracować z rodzicami koncepcję współpracy oraz monitorowania postępów ucznia i opracować spójny plan działania. W taką współpracę może, w razie potrzeby, być zaangażowany także psycholog, terapeuta lub pedagog szkolny. Ważne są informacje przekazywane przez rodziców, dotyczące potrzeb ich dzieci.

Szkoła jest zobowiązana do rzetelnego informowania opiekunów o wszelkich postępach uczniów. Powinna także być miejscem przyjaznym zarówno uczniom, jak i rodzicom. Rodzice mają prawo do wyrażania swojej opinii dotyczącej życia szkoły. W ramach współpracy z nimi organizowane są zebrania oraz indywidualne konsultacje. Warto włączać ich w życie szkoły – zapraszać do współorganizacji wycieczek i imprez szkolnych, wizyt w muzeach lub innych aktywności.

Kolejnym ważnym aspektem jest współpraca nauczyciela z psychologiem szkolnym lub pedagogiem, a także z innymi osobami ważnymi dla rozwoju ucznia – pracownikiem opieki społecznej, lekarzem, terapeutą czy policją. Jeśli nauczyciel zauważy niepokojące zachowania swoich podopiecznych, może skierować ich do pedagoga, psychologa szkolnego lub zasugerować rodzicom konieczność wizyty u odpowiedniego specjalisty.

BIBLIOGRAFIA

Publikacje naukowe

- Balboni P. E., 1994, *Didattica dell'italiano a stranieri*, Rzym: Bonacci Editore.
- Gajek E., Michońska-Stadnik A., 2017, *Strategie uczenia się języków obcych w środowisku cyfrowym*, Warszawa: Instytut Lingwistyki Stosowanej (PDF, 1054 kB; dostęp 13.08.2022).
- Horąta M., 2017, *Teoria w pigułce*, zestaw 9, z. 1, Warszawa: ORE (PDF, 3,3 MB; dostęp 13.08.2022).
- Janicki B., 2016, *Lekcja odwrócona* (dostęp: 9.09.2022), „Trendy”, nr 4, s. 36–38.
- Koncepcje wychowania a oddziaływania wychowawcze. Strategia wychowania a styl i metody oddziaływania wychowawczego*, b.r., optima.szkoła.pl (PDF, 58 kB; dostęp 6.09.2021).
- Kondracka-Szala M., 2017, *Gry w rozwijaniu wybranych kompetencji kluczowych dzieci – przegląd literatury przedmiotu*, Wrocław: Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, (PDF, 435 kB; dostęp 08.09.2021).
- Kordziński J., 2007, *Motywacja – tajemnica szkolnych sukcesów*, Warszawa: Verlag Dashofer (PDF, 483 kB; dostęp 09.09.2021).
- Maciąg B., Kobzda M., b.r., *Planowanie, realizacja i ewaluacja pracy dydaktycznej, opiekuńczej i wychowawczej w kontekście nowej podstawy programowej*, Warszawa: ORE (PDF, 1996 kB; dostęp 13.08.2022).
- Niemierko B., 1997, *Pomiar wyników kształcenia zawodowego*, Warszawa: Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Fundusz Współpracy, s. 31–35.
- Śliwerski B., 1998, *Współczesne teorie i nurty wychowania*, Kraków: IMPULS.

Dokumenty elektroniczne

- Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. 2020, poz. 1309).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID –19 (Dz. U. 2020, poz. 493).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2020, poz. 373).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. 2018, poz. 467).

Zalecenia Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz. U. UE. 2018, poz. 189/1).

Emilia Rutkowska – magister filologii włoskiej. Nauczycielka języka włoskiego w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym Umiejętności Twórczych, Publicznym Liceum Ogólnokształcącym Politechniki Łódzkiej. Od 2009 roku lektor języka włoskiego, m.in. w Centrum Językowym Politechniki Łódzkiej oraz Ośrodka Doskonalenia Języków Obcych *Language Station* w Zgierzu. Inicjatorka corocznego Ogólnopolskiego Festiwalu Piosenki Włoskiej „San Sopočka Remo” w Centrum Zajęć Pozaszkolnych nr 2 w Łodzi. Administratorka i inicjatorka grupy „Italiano con Piacere” mającej za cel wspierać proces dydaktyczny.